AN NASIONAL RI
DEKKER
39

Malaja

en

de Straits Settlements

Gefedereerde Staten:

Perak
Selangor
Negri Sembilan
Pahang

Ongefedereerde Staten

Tringgano
Kelantan
Kedah
Perlis
Djohor

Straits Settlements

Singapore
Pinang
Malakka
Wellesley
Dinding
Kokos of Keeling Eilds
Kerstmes-Eiland
Labuan

Brits Noord-Borneo

Sarawak
Brunei of Brunei
Sabah

pp 287, 240

Dr. E.F.E. Douwes Dekker.

Korte Geschiedenis
van
.M A L A J A.
Bijgewerkt tot 1938.

f 0.35

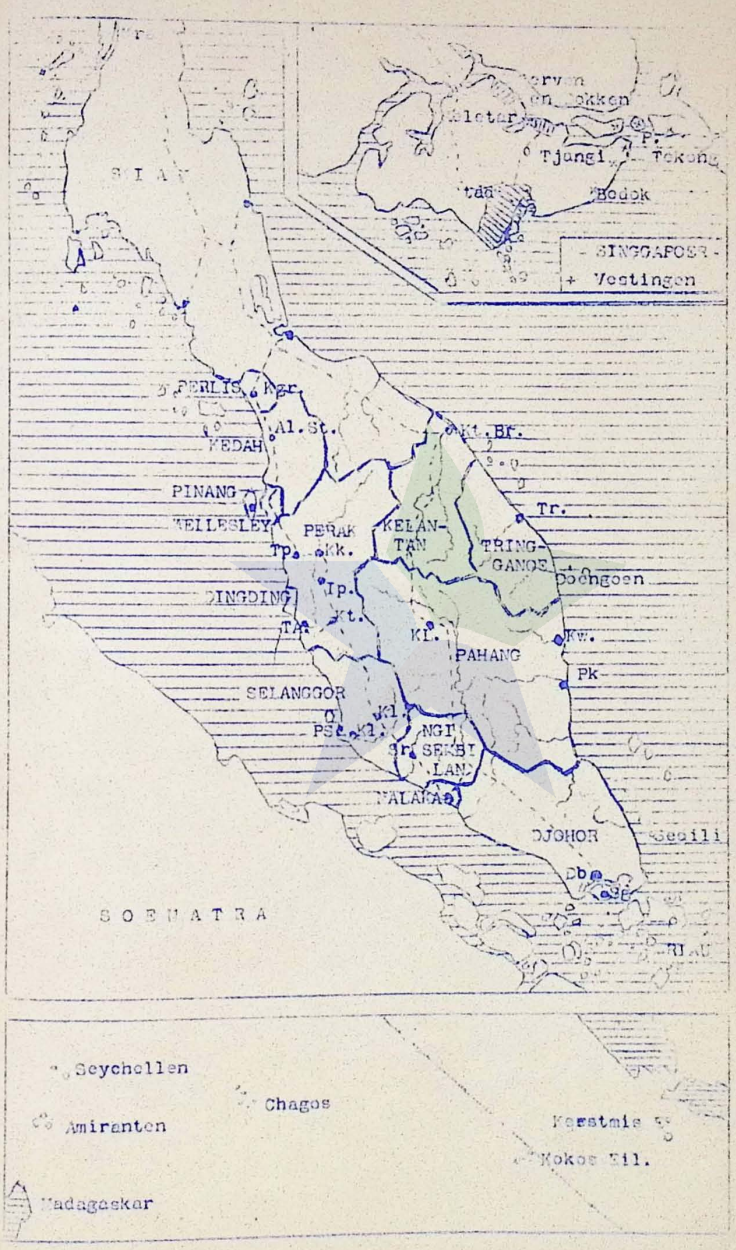

Tjangi
Bedok
- SINGGAPOER -
+ Vestingen
PERLIS
Kgr.
Al.St.
KEDAH
Kt.Br.
PINANG
WELLESLEY
PERAK
Kk.
KELAN-
TAN
Tr.
TRING-
GANOE
Doengoen
Tp.
Ip.
DINGDING
Kt.
TA.
KL.
PAHANG
Kw.
Pk
SELANGGOR
Kl.
PS.
NGI
SEKBI
LAN
Sr.
MALAKA
DJOHOR
Seeili
Db
S O E M A T R A
Seychellen
Chagos
Amiranten
Kerstmis
Kokos Eil.
Madagaskar

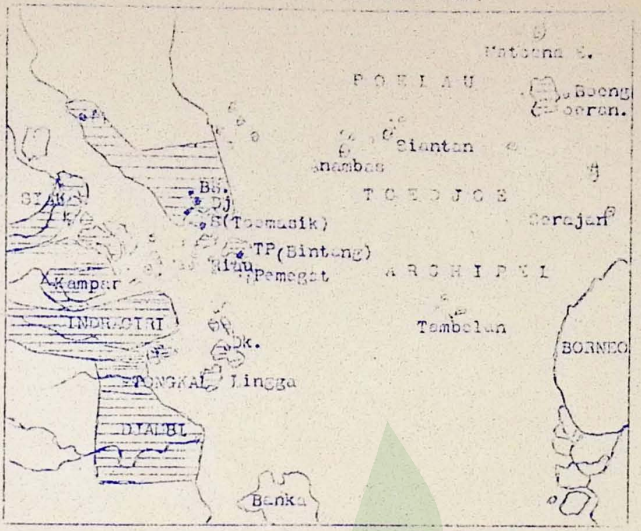
Matoana E.
P O E L A U
Boeng
Siantan
Anambas
T O E D J O E
Serajan
S(Toemasik)
TP(Bintang)
Pemegat
A R C H I P E L
Kampar
INDRAGIRI
Tambelan
BORNEO
Lingga
DJAMBI
Banka

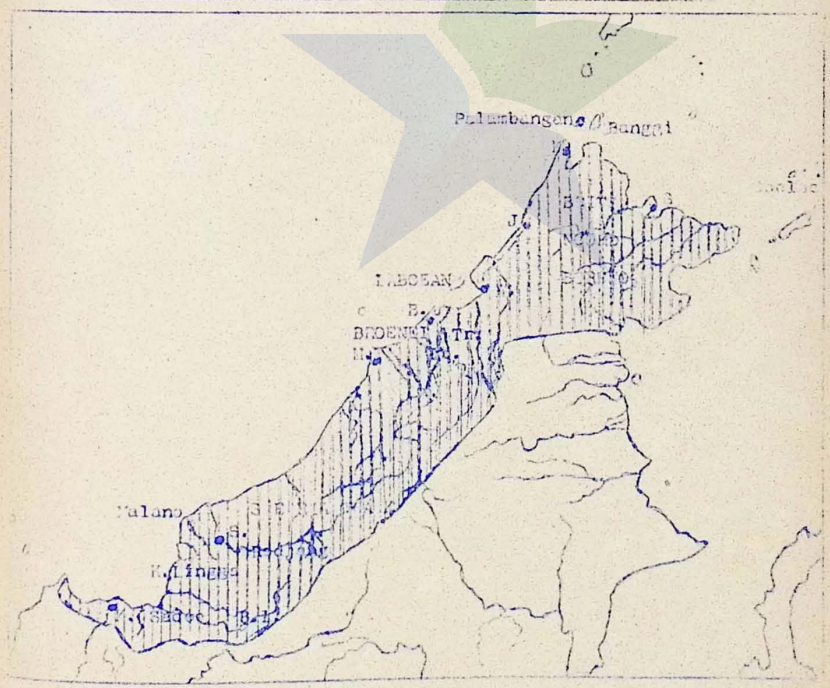
Palambangan
Banggi
LABOEAN
BROENEI
Malano
K.Lingga

litie- Onder politie vatten wij voor deze geschiedenis samen het Ma-
ke Sta- leise deel van het Britse Rijk, omvattende:
ten. a. De 4 gefedereerde Maleise Staten (Perak, Pahang, Selangor, Negeri Sembilan)
b. De 5 ongefedereerde Maleise Staten (Djohor, Tringgano, Kelantan, Kedah en Perlis).
c. De 5 delen van de Britse Kroonkolonie of Straits Settlements (Singgapoer, Malaka, Pinang, Wellesley en Dinding).
en verder om administratieve redenen:
d. De Kokos-Eilanden, Kerstmiseiland en Labocan(behorende bij de Straits-Settlements)
e. Serawak, Boeroene (of Broenei) en Sabah (Brits Noord Borneo).
De rijkjes onder a.en b. zijn britse protectoraten; evenzo Broenei.
De gebiedsdelen onder c. en d. en Labocan vormen de Straits Settlements.

Bestuur. Aan het hoofd van de Straits Settlements staat een gouverneur, bijgestaan door een uitvoerende raad en een wetgevende raad. De gouverneur is tevens hoge commissaris van de negen Maleise Staten, (alle protectoraten), van Sabah (Brits Noord Borneo) Boeroene, en Serawak. Voorts is hij gouverneur van de kolonie Labocan. Eindelijk is hij gouverneur van de Kokoseilanden en van Kerstmis-eiland (Christmas-Island).
Het direct bestuur te pinang en Malaka is in de handen van residenten-adviseurs. Wellesley en Dinding staan onder direct beheer van de regering te Singgapoer. Evenzo de Kokos- en Christmas-eilanden.
De gefedereerde Maleise Staten erkennen elk als hoofd hun sultan die bijgestaan wordt door een staatsraad, waarin de resident, soms diens secretaris, een zetel heeft. Voorts is deze raad samengesteld uit Maleise hoofden en uit vertegenwoordigers van de europese, chinese en andere bevolkingsgroepen. Deze vertegenwoordigers worden benoemd door de sultan, op advies en na instemming van de resident. De bestuursstaak berust bij de resident en zijn engelse ambtenaren. Zij hebben echter geen bemoeienis met de geaardheidsmangelegenheden van de mohammedaanse gemeenten. De zetel van het federale gouvernement is Kuala Lompoer in de staat Selangor.
De niet-gefedereerde staten hebben een gelijksoortige bestuurs-organisatie. De resident voert er enkel de titel van adviseur-generaal.
Boeroene kent een vrijwel gelijke bestuursorganisatie als de Gefedereerde Maleise Staten. Het is een sultanaat onder protectoraat van Groot Britannië.
Serawak is een onafhankelijk sultanaat, dat in ruil voor britse bescherming aan de regering te London het oppergezag heeft ingeruimd inzake de verhoudingen tot vreemde staten, maar in binnenlandse aangelegenheden zelfstandig is. De gouverneur te Singgapoer kan als vertegenwoordiger van de britse regering optreden. Deze organisatie is uniek in het Britse Rijk.
Sabah (Brits Noord Borneo), kent de gouverneur te Singgapoer als hoge commissaris, maar staat rechtstreeks onder een gouverneur.
Wij zullen de verschillende delen van dit sterk verspreid gebied in deze volgorde beschrijven:
1. Perak
2. Selangor
3. Negeri Sembilan
4. Pahang
5. Djohor
6. Tringganoe

7. Kelantan
8. Kedah
9. Perlis
10. Singgapoer
11. Malaka
12. Pinang
13. Wellesley
14. Dinding
15. Kokos-Eilanden
16. Kerstmis-Eiland
17. Labocan
18. Serawak
19. Noordoene
20. Sabah

Tanah Melajoe. De Maleiers noemen het gebied dat zij bewonen Tanah Melajoe. Hieronder is te begrijpen het gehele Maleise Schiereiland van de landengte van Kra op ± 10° N.B. af. Ook Siam kent maleise staten.

Wij hebben hier te maken met een gebied van ongeveer 1100 km. op zijn grootste lengte, bij 300 km. op zijn grootste breedte. Het totale gebied onder britse invloed beslaat rond 123.000 vierkante km.

Men zou dit schiereiland kunnen aanduiden als één uitgestrekt woud, doorsneden door talloze stromen, die het kwistigste bewateringssisteem vormen, dat men zich denken kan. Ook tans is nog altijd 72 % van het schiereiland woud. Slechts een gering gedeelte hiervan is door mensenvoeten betreden.

De rivieren op de westkust zijn ondiep, en meest aan de mondingen verzand. Als waterwegen hebben zij weinig betekenis. Op de oostkust vormen zij voor de bewoners betere verkeerswegen.

Tin. Het schiereiland is het eerste tin-land ter wereld. Ruim 30 % van de tin-productie in de gehele wereld wordt hier gewonnen. Voorts wordt wat goud, ijzer, galena en steenkool geproduceerd.

Het gezonde Ras. Malaria is de voornaamste algemene ziekte, die het gezonde maleise volk bedreigt. Dit ras kent weinig erflijke kwalen; misvormingen komen zelden voor. Ondanks de hier en daar hoofdzakelijke vis-voeding komt lepra weinig voor.

Landbouw. Het allervoornaamste product van de landbouw is rubber. Het wilde boomproduct is getah in verschillende variëteiten. Voorts worden opgebracht: koffie, suikerriet, rijst, peper, gambir, katoen, sago, terwijl de wouden onuitputtelijke hoeveelheden rotan leveren.

Bevolking. Het schiereiland is dun bevolkt. Er komen nauw 30 mensen op een vierkante km. De bevolking telt 3 1/2 tot 4 millioen zielen. Hiervan komen er ongeveer 1 millioen op de Settlements, ruim 1 1/2 millioen op de Gefedereerde Staten, de rest op de Ongefedereerde Staten.

Van hen zijn ongeveer 1 1/2 millioen zielen Chinezen, waarvan ruim de helft in de Settlements leven; ruim 1 1/2 millioen Maleiers, ruim 1/2 millioen Tamils en Hindoes. Wellicht kan men dan nog ongeveer 40.000 oorspronkelijke bewoners (Semangs en Sakai's) tellen, zodat de overige, weinige tientallen duizenden bestaan uit Europeanen en Amerikanen en halfbloeds.

Semangs. Als wij de siamese Taï's buiten beschouwing laten, vinden wij drie duidelijk onderscheiden rassen, die sedert onheuglijke tijden het maleise schiereiland bewonen. Zij zijn de Semangs of Pangans, de Sakaï's en de Maleiers.

De Semangs zijn Negrito's . Zij zijn klein van statuur, heel donker van huid, met negroïde trekken, sterke jukbeenderen, wollig kroeshaar. Deze Semangs behoren ongetwijfeld tot het mensenras dat van alle aanvang af de oorspronkelijke bevolking van zuidelijk Azië heeft uitgemaakt. Zij schijnen verwant te zijn aan de Aeta's van de Filipijnen en het volkje van de Andamanen. Ladjapait, dat grote delen van Malaja beheerste, heeft ze gekend als Semeng of Seumang, en hun landstreek op de oostkust, bezuiden Tringganoe, Seumang genoemd. Hun beschavingsgraad is nog laag en sedert de 14e eeuw nauw gegroeid.Landbouw noch industrie kennen zij.Hun primitieve huisjes en grauwtjes bouwen zij van bamboe en rotan; hun wapens zijn bamboesperen en blaaspijpen.Zij leven van de opbrengst van de jacht en de visserij. Het meest gecivilisoerde deel van hen vindt men nu in het binnenland van Perak.

Sakaï's. Voornamelijk in Perak en Pahang, verder in Kelantan vindt men de Sakaï's, verspreid tussen de maleise dorpen en nederzettingen. Zij beoefenen de landbouw (rijst en tapioca voornamelijk), zij verstaan de weefkunst en maken van de bast van de terap en ipoh een ruwe lendendoek, het enige kledingstuk dat zij kennen. Zij zijn muzikaal, hebben de bamboezen fluit en een soort neusfluit en laten dikwijls melodieuze koorgezangen horen.

De Sakaï's zijn in bouw weinig verschillend van de Maleiers, slank, lichtkleurig en hebben zacht golvend haar.Zij kennen 3, hoogstens 5 telwoorden in hun oorspronkelijke taal, die in geen dele op maleis gelijkt, maar wortels gemeen heeft met de Mon-Khmer talengroep van Indo China. Antropologen zijn geneigd hen in te delen bij de Wedda's van Ceylon.

Nog velen hunner kennen naast de geimporteerde maleise instrumenten en wapens, stenen voorwerpen.

De aanwezigheid van deze Sakaï's in de binnenlanden heeft doen aannemen dat de Maleiers het schiereiland uit het zuiden zijn binnengetrokken, hetzij over land, dus voordat de aardkorst scheurde, dan wel over zee. Immers, zouden de Maleiers uit het noorden zijn gekomen en waren zij dan zuidwaarts voor een sterker ras uitgedreven, dan zou men hen op de grens vinden tussen beide volkeren.Echter vindt men daar juist de Sakaï's.Merkwaardig is het dat de Negrito's deze Sakaï-gordel nergens hebben weten te doorbreken.Hoewel zij primitiever zijn, is het denkbaar dat zij later op het schiereiland zijn gekomen en door de Maleiers noordwaarts worden opgedreven.

Maleiers. De Maleiers vormen het overheersende ras op het schiereiland, en in de maleise archipel, het deel van Azië bezuiden Siam en Indo-China, van Taïwan en de Filipijnen tot Java en van Soematra tot Timor.De Semangs, Sakaï's, Bataks, en de Moereets op Borneo behoren niet tot het maleise ras.

De Proto-Maleiers zijn volgens sommigen in de 12e eeuw, volgens anderen reeds veel eerder van Soematra zijn gekomen. Zij waren kort van bouw en rondhoofdig met breed gelaat, hadden korte neuzen met brede vleugels, en vrij sterk ontwikkelde kaken en jukbeenderen. De ogen waren meest ovaal en hadden ook heel vaak de mongoolse plooi.

Deze Maleiers behoren tot de zuidelijke mongoloïde rassengroep.

Vooraat zij het maleise schiereiland binnendrongen, hadden zij een zekere mate van beschaving bereikt. De halfwilde stammen, die men volkenkundig tot de Maleiers rekent en die wel te onderscheiden zijn van Semangs en Sakaï's, vindt men wel hoofdzakelijk aan de kusten. Misschien hebben zij het schiereiland over zee bereikt, waarop hun levenswijze, immers nog deels op het water, ook wijst. Vele van deze stammen zijn nog animistisch. Vermoedelijk

zijn er meerdere instromingen van Maleiers geweest, waarbij dan de eerstgekomenen door de later Maleiers naar de kusten werden weggedreven.

De Maleiers op het schiereiland hebben niet meer het menang-kabause moederrecht en de soekoe-organisatie. Zij kennen dus de clan-gemeenschap niet meer. Integendeel hebben zij de indeling in adels- en lagere klassen, met erflijke heersers. Toch zijn er nog gebruiken hier en daar, die onmiskenbaar samenhang verraden met de opvolgings- en erfenis-wetten van Soematra.

De Maleiers op het schiereiland zijn tans wel voornamelijk Soenna-mohammedanen uit de Sjafi'i-school. Hun overgang in massa tot de islam moet plaats gehad hebben van de 13e tot de 15e eeuw. De radja van Atjeh moet in 1205 tot de islam zijn overgegaan, terwijl de Maleiers niet voor 1495 de islam zouden hebben aangenomen. Ook op het maleise schiereiland heeft de islam slechts langzaam, langs vredelievende weg, en ook meestal niet volkomen, vorderingen gemaakt. Te voor waren de bewoners animisten, min of meer hindoeïstisch beinvloed.

De Maleiers zijn een zeevarend volk. Lang zijn zij om hun zeerrof berucht en gevreesd geweest. Bij voorkeur leven zij aan de kusten of aan de oevers van de rivieren. Landbouw kennen zij; dikwijls in de perfectie. Zij weven en zijn bekend om hun katoen- en zijdeweefsels, om hun zilver en goudsmeedwerk. Ook zij kenden, evenals de Maleiers op Soematra en de Javanen, de kunst van het gieten van kanonnen en het bereiden van buskruit, lang voor de komst van de Europeanen in de archipel. De Maleiers zijn voorts uitmuntende scheepsbouwers. Het letterschrift is het arabische.

Oudste oorsprongen. In de oppervlakte lagen van het palaeolithicum zijn op verschillende plaatsen in Malaja instrumenten, aardewerk, graven, en andere aanwijzingen gevonden, dat aldaar menslijke nederzettingen waren reeds in primitieve tijden van de menswording. Inderdaad is het land niet meer verlaten geworden, want door het steentijdperk en het bronstijdperk heen, getuige de vele stenen en bronzen voorwerpen, die opgedolven zijn, heeft Malaja tot in de historische tijd van twee menslijke bewoners gehad.

Boeddhistische overblijfselen zijn aangetroffen , teruggaande tot 400 n. C. Van nog vroeger tijd dateren hindoese overblijfselen die zowel naar Noord als naar Zuid hindoestan wijzen. Daarnaast zijn stenen gevonden die javaanse invloed aantonen. Zo mede een beschreven steen uit de 14e eeuw (Madjapaits suprematie). Mede uit de 14e eeuw zijn sporen gevonden van islamisering. Een maleise tekst, in arabisch schrift, wekt heersers van een gebied Mandalika op, om de islam te verdedigen. In Negeri Sembilan is een moslimse grafsteen gevonden uit de 15e eeuw, zomede een beschreven steen, blijkbaar van Soematra stammende en lijkende op de grafstenen van prins Adityawarman te Koeboer Radja (A.D. 1378).

Algemeen overzicht. Tot in de 9e eeuw terug spreken de beroemde arabische reiziger Ibn Khordadbeh en andere arabische schrijvers van het grote boeddhistische rijk Sriwidjaja (Palembang) en blijkbaar hebben zij Kedah en Singapoer bezocht.

Een beschreven steen, in Tringgganoe gevonden, vermeldt dat de islam in de 14e eeuw Malaja voor de profeet won, voordat de islamse Polo de islam reeds in 1292 in de haven van Perlak (Atjeh) bracht. Ook Ibn Batoeta, de geograaf, bezocht Soematra. Voor de opkomst van Malaja richtten zich handel en verkeer naar soematraanse havens.

De betekenis van het maleise schiereiland werd wel hoofdzakelijk ontleend aan de lovenswaardige specerij-handel.

M A L A J A.

Reeds in de 3e eeuw voor Chr. vermeldt Megasthenes dat de specerijen "uit de zuidelijke delen van Hindoestan" op de marktplaatsen aan de Ganges werden aangevoerd. Denkelijk behoort deze specerijen-handel tot de allereerste vormen van het handelsverkeer. Zo lang nu Hindoestan het kruidnagel-monopolie bezat, dacht men niet aan Malaja. De Hindoes waren de vrachtvaarders in geheel Indonesië. Overal in ons vaderland hebben zij hun sporen achtergelaten.

Mohammedaanse handelaars van de kusten van Coromandel en Malabar doorbraken dan later het monopolie en verdreven de hindoese handelaars geleidelijk, ook door middel van geweld en zeeroof. In het begin van de 16e eeuw was de specerij-handel bijna geheel in hun handen. Zij waren ook ijverige zendelingen van hun geloof, gelijk elke moslim is. En aan hen is de bekering van de Maleiers tot de islam te danken geweest. Zo hebben zij gearbeid aan de opbouw van Azië's historie, gelijk wij die thans kennen.

De Strijd om Malakka.

Na deze arabische en geïslamiseerde Voor-Indiërs kwamen de Portugezen in Indonesië. Hun aandacht werd van aanvang af gericht op de Molukken. Toen zij de weg om de Kaap de Goede Hoop hadden gevonden en zich op de kust van Oost Afrika hadden neergezet, in de nabijheid van het huidig Aden, wensten zij van daar uit zich van Malaka meester te maken, toen de rijkste handelsstad van de Maleise Archipel.

De eerste portugese veroveringstocht met dat doel zeilde in 1508 onder Diogo Lopez de Siqueira uit Portugal. Te Khotsjin (Cochin) nam hij aan boord enkele aanhangers van Alfonso d'Albuquerque, die in slechte reuk waren bij zijn rival d'Almeida. Onder hen was Fernao de Magalhaes, die later de Molukken om Zuid Amerika zou trachten te bereiken, en Francisco Serrao, de eerste Europeaan die op de Specerij-eilanden gewoond en geleefd heeft. Deze veroveringstocht mislukte. De Maleiers versloegen en verdreven hen. Een van zijn beide schepen moest de Siqueira verbranden. Een aantal van zijn mannen bleven als gevangenen te Malaka toen hij op de vlucht sloeg.

De tweede portugese expeditie zeilde uit in 1510 onder Diogo Mendez de Vasconcellos. Maar de gouverneur-generaal van de portugese bezittingen en factorijen, d'Albuquerque, hield hem en zijn schepen aan om hem te helpen het verloren Goa, op de kust van Voor-Indië, te heroveren.

Eerst in 1511 kon d'Albuquerque zich zelf wijden aan de verovering van Malaka.

Uit onze eigen vaderlandse geschiedenis weten wij hoe admiraal Dipati Joonoes van Demak zijn hulp verleende aan de maleise geloofsgenoten en de Portugezen aanviel.

Het gelukte de Portugezen om, hoewel eerst afgeslagen, ten slotte Malaka te veroveren. Zij waren hiermede tevreden en hebben geen pogingen gedaan om hun gebied op het schiereiland uit te breiden.

Weldra was de specerijen-handel een portugees monopolie geworden, met Malaka als hoofdkantoor. Magallanes had met zijn omzeiling van Zuid Amerika geen ander doel dan dit monopolie te breken, zonder inbreuk te maken op de pauselijke bul, die aan Spanje alle veroveringen van het westen uit, aan Portugal alle gebiedsverkrijging van het oosten uit had toegewezen.

Andere Europeanen.

In 1528 verliet een franse vloot de haven van Dieppe met het doel de Portugezen uit Malaka te verdrijven. Men bereikte Atjeh, maar kwam niet verder, en keerde naar Frankrijk terug.

In 1591, drie jaar na de overwinning op de Spaanse armada voeren de engelse reedvaarders Raymond en Lancaster de Kaap de

Goede Hoop om en bereikten Pinang. Voor Perak maakten zij een portugees galjoen buit, rijk beladen met retour-vracht voor het vaderland. Voor zeeroof deinsde niemand terug.

In 1595 voeren de eerste Hollanders naar de Oost. Zij namen een zuidelijker koers.

Atjeh. In deze periode heeft Atjeh menige gelegenheid benut om de Portugezen aan te grijpen en kwaad te doen. Dit hield verband met "de grote samenzwering" tegen de Europeanen, uitgaande van de energieke Bab-Oellah van Ternate en Tidore, waaraan Atjeh gehoor had gegeven.

De Hollanders. Eindelijk, in 1641, kwam Malaka in handen van de Hollanders, die, door atjehse troepen gesteund, aan de hegemonie (=opperheerschappij) van de Portugezen een einde maakte.

De Engelsen. In 1795 werd Malaka door de Britten aan de Hollanders ontnomen. Wel werd in 1818 de stad aan Holland teruggegeven, maar in 1824 werden Malaka en Singgapoer tegen Benkoelen en enkele andere engelse bezittingen van weinig betekenis op Soematra ingeruild.

De Engelsen hadden in 1613 een factorij opgezet in het rijkje Patani op de oostkust van het maleise schiereiland, waar de Portugezen zich in de 16e eeuw met het zelfde doel hadden gevestigd. Maar in 1620 eindigde de onderneming met de dood van kapitein Jourdain, die in een zeegevecht met de Hollanders voor Patani sneuvelde.

In 1786 kochten de Britten Pinang van Kedah, in 1819 Singgapoer van Djohor.

Malaka en Pinang werden tot 1867 van BritseIndia uit bestuurd. Daarna werden zij als kroonkolonie onder het ministerie van Koloniën gebracht. In 1874 werd Perak een brits protectoraat. Daarna volgden Selangger, Negri Sembilan en Pahang. In 1895 werden de 4 staten in een bond verenigd tot de gefedereerde Maleise Staten.

Bij verdrag met Siam (1902) werd het oppergezag van Siam over de noordelijke maleise staten erkend. In 1909 echter werd Siam er toe gebracht zijn suzereiniteit op Kelantan, Tringganoe, Kedah en Perlis aan Groot Britannië af te staan.

---

a. De Gefedereerde Maleise Staten.

Perak.

Oorsprong. De eerste maleise nederzetting in Perak moet die van de Broeas zijn geweest. Later werd de hoofdstad overgebracht naar de oevers van de Perak-rivier. Leden van de heersende Bendahara's te Malaka huwden in de Broeas-families. Toen in 1511 Malaka viel en het sultanaat aldaar [illegible] één van de leden van dat sultanaat zich te Perak hebben gevestigd. De sultans van Perak rekenen zich zelf nakomelingen van deze Bendahara's te zijn.

Atjeh. De Atjehers bestookten Perak voortdurend. Zij waren koene zeevaarders en tuk op aventuur. Langs de kusten van de Straat van Malaka waren zij als piraten gevreesd. Twee maal namen zij de vorstelijke familie van Perak gevangen, voerden hen naar Atjeh en hielden hen in gevangenschap. Eén van de perakse sultans, Mansoer Sjah, werd zelfs heerser van Atjeh, dat altijd zijn souvereine rechten over Perak heeft gehandhaafd. Toen in 1650 de Hollanders daar een handelskantoor wensten op te richten, vroegen en verkregen zij daartoe dan ook de vergunning van Atjeh, waarmee een tractaat werd gesloten. Dit tractaat sloot o.m. de Engelsen uit

van handel op Perak, de gebruikelijke voorwaarden van de compagnies-contracten.

De O.I.C. Perak bracht de O.I.Compagnie echter weinig vreugde, wel veel verdriet. In 1655 werden de weinige Hollanders te Perak vermoord.Waarop dan in 1659 een nieuw tractaat met Atjeh volgde, met de zelfde monopolie-voorwaarde die de moord had uitgelokt. Bij herhaling stond het perakse volk tegen haar op.In 1783 werd de nederzetting prijs gegeven. Er waren geen winsten met de handel aldaar te maken en elke poging tot gezagsuitbreiding werd verijdeld door de onverzettelijkheid van de Maleiers. Wel werd dan later opnieuw een poging gedaan, om in Perak vaste voet te krijgen. Maar de kansen waren gekeerd. De Engelsen verdreven er de Hollanders in 1795.

Siam. In 1818 veroverde Siam de staat Perak. Niettemin bleef Perak zelfstandig, onder erkenning van Siam's suzereiniteit.Dit was de uitkomst van onderhandelingen tussen Engeland en Siam, eindigende met het Londense tractaat van 1824.

Zelfstandig. Precies een halve eeuw bleef Perak onder zijn eigen sultans zelfstandig. In 1874 riep sultan Abdoellah de hulp van de Britten in tegen zijn eigen onderdanen, een teikens voorkomend anti-nationaal verschijnsel van kleine oosterse potentaten, die misbruikte macht tegenover de onderdanen meenen zien te behouden door buitenlandse steun.De administratie van Perak was chaotisch. Sultan Abdoellah verzocht aan de britse regering te Singgapoer om hem door een engels resident te doen ter zijde staan, eigen onvermogen daarmee erkennend.

Protectoraat. Bij het verdrag van Pangkor (20 Jan.1874) stelde de sultan zijn rijkje onder protectoraat van Engeland.
De aangewezen resident werd echter in Nov.1875 vermoord, als gevolg van goedbedoeld maar tactloos optreden. Een engelse tuchtigingsexpeditie van 2000 man was het gevolg. De britse regering beschuldigde de sultan er van, de hand te hebben gehad in de moord. Hij en verscheidene leden van zijn omgeving werden naar de Seychallan verbannen; de moordenaars werden opgehangen.Een lid van de sultansfamilie, Radja Moeda Joesoef, werd tot regent benoemd.
In 1888 stierf hij, waarna Perak weer een nu met 6000 gulden p.m. bezoldigd sultan kreeg, Idris, een vriend van het britse gezag.Sedert heersten orde en rust in Perak.Het rechtswezen staat onder engelse juristen.Er zijn goede wegen aangelegd.Het onderwijs is onvoldoende.

Bevolking. Peraks bevolking telde in 1931 ongeveer 700.000 zielen, hiervan waren ongeveer 300.000 Maleiers, ongeveer 250.000 Chinezen terwijl van de overigen de meesten Hindoes waren, meest werkvolk op de rubberondernemingen.

Financiën. In 1874 bedroegen de inkomsten van de staat ongeveer 225.000, in 1926 45 1/2 millioen dollars.Bijna 1/4 hiervan bracht het uitvoerrecht op tin op; 2 1/2 millioen bedroeg de landrente.De overige inkomsten werden getrokken uit de wouden, accijnzen, retributies, en het engelse opium-monopolie. Van de inkomsten vloeit een aanzienlijk deel in de engelse schatkist ten bate van de defensie.

Handel. In 1926 bedroeg de import bijna 200 millioen, de export slechts 60 millioen dollars. De voornaamste export-artikelen zijn tin, rubber, copra en rijst.

M A L A J A.

Landbouw. Van de oppervlakte van ongeveer 3.7 millioen bahoes is nog geen zesde gedeelte bebouwd. De rest is woud.

Verkeer. Een spoorlijn verbindt Telok Anson, de haven, met het grote mijndistrict van Kinta, met Koeala Kangsar, de zetel van de sultan, en met Taiping, de bestuurshoofdstad.

Selanggor.

Oorsprong. Het heersende vorstenhuis van deze kleine maleise staat, aanvankelijk behorende tot het grondgebied van Malaka, is van bonische oorsprong. In 1718 vestigde zich deze familie aldaar, Een van haar leden huwde met een prinses van Djohor. Hun zoon werd radja van Selanggor.

De O.I.C. In 1783 nam sultan Ibrahim deel aan een poging van de Jang-di-pertoean Moeda van Riau tot verovering van Malaka en verdrijving van de Hollanders van daar. Dit mislukte. Integendeel viel admiraal Van Braam met zijn marinesoldaten Selanggor binnen en verdreef de sultan. In 1785 slaagde sultan Ibrahim er echter in zijn staat terug te veroveren, geholpen door de Bendahara's van Pahang. Hollandse oorlogsschepen blokkeerden daarop de kust van Selanggor. Het onvermijdelijk eind was dat de sultan een verdrag aanging, waarbij hij de souvereiniteit van de reeds stervende O.I.C. erkende.

De Engelsen. De eerste aanraking met Engeland was het sluiten van een handelsverdrag (1818) met de gouverneur van Pinang.

De gebeurtenissen speelden de bekwame gouverneur te Singgapoer Sir Andrew Clarke, in de hand. Clarke had de bedoeling Engelands gezag op het schiereiland met vredelievende middelen uit te breiden. Dit is hem volkomen gelukt. Reeds zagen wij hoe Perak brits werd. Met Selanggor werd dezelfde politiek gevolgd. Een voortdurende burgeroorlog in deze staat (1867-1873) bracht de finantiën in wanorde. Een piraten-overval voor de kust gaf dan de aanleiding aan Clarke om in te grijpen. Evenals in Perak werd de bedreigde sultan britse hulp aangeboden. De sultan nam die hulp aan, vroeg er zelfs om. Zo kwam er een brits resident te Koeala Loempoer (1874) en eindigde Selanggors zelfstandigheid. Toch is er nog verzet geweest tot in onze dagen. In 1891 moesten engelse oorlogsschepen de mond van de Selanggor-rivier bombarderen en de regering te Singgapoer wenste geen verantwoording te dragen voor het leven van ondernemende Engelsen die het binnenland wilden bezoeken op jacht naar concessies.

Bevolking. De bevolking van Selanggor telde in 1931 ongeveer 600.000 zielen. Ongeveer 65 % hiervan waren Chinezen. De Maleiers zelf vormden nog geen 20 % van de bevolking. Het rechtswezen is in engelse handen. Het onderwijs is onvoldoende.

Finantiën. In 183 bedroegen de inkomsten van de staat (vnl. belastingen) iets meer dan 100.000 doll. In 1926 waren de inkomsten opgevoerd tot 38 millioen dollar, vnl. gewonnen uit het uitvoerrecht op tin. (33 millioen doll.) en landrenten (2 mill. doll.) De uitgaven beliepen 32 mill. dollars. Zes millioen ging naar de britse defensie-kas.

Handel. In 1926 beliep de invoer 92 millioen dollars; de uitvoer 161 mill. dollars. Het mijn-areaal, meest in chinese handen, bedroeg in 1926 ongeveer 30.000 bahoes. De gehele staat beslaat slechts 6.750 vierkante kilometers oppervlakte (= ± 1 mill. bahoes).

Negeri Sembilan.

Oorsprong. In de 14e eeuw bestond er een rijkje Soenggei Oedjoeng, ook wel Kelang genoemd naar de hoofdstad er van. Het was schatplichtig aan Madjapahit. Een eeuw later ongeveer werd het staatje beheerst door de Bendahara's van Malaka. In de 16e eeuw werd het kleine gebied bevolkt door minangkabause immigranten. Twee eeuwen later vinden wij er een soematraans vorst, Jang-di-Pertoean Sri Menanti. De negen staatjes waren oorspronkelijk Kelang, Tjeleboe, (ook Djeleboe genoemd), Soenggei Oedjoeng, Segamat, pasir, Rambau, Maning, Djelei en Oeloe Pahang. Van deze miniatuur-rijkjes, zijn sedert Segamat en Pasir bij Djohor ingelijfd. Rambau en Maning behoren nu tot het gebied van Malaka. Djelei heet nu Inas. Wat er tans over is beslaat ongeveer 6400 vierkante kilometers. De hoofdstad is Seremban.

Verval. In 1887 bemoeiden zich de Britten met deze statenbond in zakformaat. Democratische denkbeelden begonnen er door te dringen, maar de engelse invloed smoorde deze in de kiem. De feodale maatschappij werd hersteld en een brits resident werd de eigenlijke heerser. Maar reeds te voor (1873) had Clarke, deze koloniale staatsman van naam, van een burgeroorlog in Soenggei Oedjoeng gebruik gemaakt om er een resident als adviseur, in wezen als regeerder, te plaatsen.

In 1886 werd Tjeleboe een protectoraat. Geleidelijk werd dit ook het lot van de overige bond-staatjes. De federatie bestaat nu uit Soenggei Oedjoeng, Tjeleboe, Djohol, Rambau, Oeloe Moewar, Djempoel, Teratji, Goenoeng Pasir en Inas.

Bevolking. De census van 1926 bevond een gezamenlijke bevolking van ruim 200.000 zielen. Hiervan waren 82.000 Maleiers, 78.000 Chinezen. Van de overigen waren ongeveer 2.000 Europeanen en Eurasiërs. Het onderwijs is onvoldoende, de rechtspraak onder engelse rechters.

Financiën. In 1888 waren de totale inkomsten ongeveer 225.000 doll. In 1926 waren zij bijna 12 millioen dollars. De belastingen en retributies zijn aanzienlijk. Waar de uitgaven omtrent 11 millioen dollar opeisten, bleef geen grote marge voor de britse defensie.

Handel. In 1926 was de handels-omzet bijna 90 millioen dollars.

Pahang.

Vroegste geschiedenis. In de 15e eeuw moet Pahang een kolonisatie gebied van Sriwidjaja (Palembang) geweest zijn. Op het eind van de 14e eeuw was het een staatje, schatplichtig aan Madjapahit, evenals de aangrenzende landschappen Semong of Soemang en Doengoen. Hierop volgde de opperheerschappij van Siam. In de 15e eeuw is Pahang dan echter weer een deel van het groeiende Malaka, ingelijfd na een oorlogje. De veroveraar huwde een dochter van pahangs heerser, een van de meest vredelievende wijzen om een rijk op te bouwen. De Pahangers moeten in die periode geen maleis meer gesproken of verstaan hebben. Zij waren gesiamiseerd en op weg in de Tai's op te gaan.

Toen in de aanvang van de 16e eeuw de Portugezen zich van Malaka hadden meester gemaakt, waren de sultans van Pahang gedurende bijna 2 eeuwen leden van het Malakase huis. In 1699 viel de laatste vertegenwoordiger van deze dinastie onder moordenaarshanden.

Pahang kwam nu onder de suzereiniteit van Djohor, dat er een Bendahara of gouverneur generaal aanstelde, die zich ook Toemenggoeng noemde, zetelende in de hoofdstad, toen Inas geheten.

P A H A N G.

Onafhankelijkwording. In 1858 maakte de Dato Tsoevan Achmad zich van het rijkje Pahang meester en riep zich zelf uit tot sultan. Dit gaf wrijving met Rembau, welke sultan Pahangs suzerein was en door wie de gezagsverteg... weerdigers van Pahang werden aangesteld. Toen nu in 1855 'Wan Achmads vader stierf, werd zijn oudere broeder Korisj door Rembau als zijn opvolger benoemd.

Een successie-oorlog zette tussen de beide broeders in, met wisselend resultaat gedurende tien jaar volgehouden. Eindelijk gelukte het 'Wan Achmad in 1865 de troon te veroveren op Korisj' zoon, die in 1862 zijn vader was opgevolgd. Nieuwe pogingen van 'Wan Achmads neven 'Wan Aman en 'Wan Dor, gesteund door Selangor om hem te verdrijven, faalden. Achmad heerste met ijzeren hand. Toen dit onder Pahangs volk ontevredenheid deed ontstaan, wendde de heerser zich even als andere rijkjes eerder hadden gedaan, om hulp tot de Engelsen (1887). Toen het jaar daarop een Chinees, engels onderdaan, in Pahang vermoord werd, was dit voor de Britten de gewenschte aanleiding om Pahang tot protectoraat onder een engels resident te maken.

Opstand. In 1891 brak een opstand uit als gevolg van het engelse bewind. Eerst in 1895 kon deze beweging worden neergeslagen door engels wapengeweld. Bij verdrag trad Pahang nu toe tot de Federatie van de Maleise Staten. (1895)

Bevolking. De laatste volkstelling geeft de bevolking van Pahang aan als rijnm 200.000 zielen, waarvan 3/4 maleiers zijn. Slechts een 300 zijn Europeanen en Eurasiërs leven er. De lange jaren van de burgeroorlogen na de dood van Bendahara of radja Ali (1855) hebben geleidelijk vele duizenden uit Pahang doen wegtrekken. Vooral vele Pahang-maleiers bevolken tans delen van Kelantan, Perak en Selangor. In Pahang zelf leeft nog een sterke kolonie Soematranen, die eens het binnenland beheersten met ontkenning van het pahangse vorstengezag.

Financiën. In 1899 waren de landsinkomsten 62.000 dollars, in 1926 bijna 6 1/2 million dollars. De uitgaven beliepen in dat jaar bijna 34 million dollars.

Handel. In het zelfde jaar beliep de uitvoer, meest rubber en tin ongeveer 25 million dollars, de invoer slechts 7 million dollars. Aan rubber werd voor ruim 9, aan tin ruim 8 million dollars uitgevoerd. De maleiers zijn bijna allen landbouwers. De tinmijnen worden door Chinezen beheerd en bewerkt.

B. DE ONGEBONDEN MALEISE STATEN.

Djohor.

Godsdienst. Het islamitische rijk van Malakka was uitgegroeid uit de oorspr... maleise vestigingen op de westkust van het schiereiland, dat i... de zuidkant van Selangor en verder vormt. De islam begon er in de 15de eeuw vaste voet te krijgen; islam-invloeden zijn er al tenins af wel sedert de 7de eeuw, uitgaande van de arabische ha... persijnsche koopliedem aan het werk gewoest.

In de 16de eeuw waren wijd-oostelijke delen van het zich uitbreidende rijk, met name Ledjoeng Tanah en Tsemasik (later Sin-gapoer), achtereenvolgens aan Madjapait dat er handelshavens ... Pahang-Patani-Brunei, en in de Lingga- en Riau-archipel. Deze eilandengroep van Madjapait worden door genoemd, omdat zij ... den van de Sultan ... [illegible]

Malaka in 1511, aan Djohor kwamen, dat de zuidelijke spits van het maleise schiereiland als voornaamste territoor besloeg.

Oudste Eilden. De eerste berichten omtrent altans een deel van het gebied dat veel later tot Djohor zou behoren, raken de Riau- en Lingga-eilanden.

Deze groep werd door de Proto-Maleiers, misschien al in de eerste eeuw n.C., niet later dan de 4e eeuw, bevoorkeurd, om de onzindig vele straatjes en doorvaarten, gunstig voor de visserij en voor de zeeroof, die ook toen een beroep moet hebben uitgemaakt. Deze Oer-Maleiers, denkelijk afkomstig van Soematra, onderscheidden zichzelf als orang laoet en orang benoewah. Dit is een merkwaardige overeenkomst met de indeling van de voornaamste minahassische clans. Natuurlijk zijn deze eerste vestigingen niet veel meer geweest dan de beëindiging van een nomadisch leven van kleine stamgroepen, ondernemende uitzwermers. De zeeroof moet wel goeddeels bestaan hebben in het afloopen van nabije kusten. Toch zal ook roof op zee zelf plaats hebben gehad. En dit wijst op een heel vroeg opkomende primitieve handel over zee.

Daarnaast werd door de orang benoewah landbouw beoefend.

Bintang. Uit vroege eeuwen stammende overleveringen willen dat er reeds omstreeks 550 n.C. een behoorlijk bestuurd rijkje Bentan (=Bintang) bestond, onder een vorstin. Dat er van een vorstin sprake is maakt de overlevering niet waarschijnlijker. Nu worden gedachten wakker geroepen aan de moederrechtelijke bouw van de oer-maleise samenleving, zodat wij misschien enkel te doen hebben met volksherinneringen aan eigen oertijden.

Als wij acht eeuwen overslaan, waarover nog steeds een dichte sluier gespreid ligt, stuiten wij op de mededeling dat er in de 14e eeuw over Lingga een radja heerste. Het oude Bintang bestond ook en was denkelijk een grotere handelsvestiging geworden, waarschijnlijk ook ingericht op het afslaan van overvallende piraten.

Lingga. Weer een anderhalve eeuw later komen betrouwbaardere berichten tot ons. Malaka was in deze 16e eeuw een handelsstaat van grote betekenis geworden, het zuid-aziatische centrum van de specerijvaart op de Molukken (Molookoe, Maloekoe; is er verband met Malaka ?). Ook hier was het maleise ras-genie er in geslaagd de economie van de tijd in een staatsvorm te gieten.

Malaka. Dit Malaka moet, naar het schijnt, eens aan Siam onderworpen zijn geweest. Maar in de 16e eeuw was dat niet meer het geval. Daarvoor was Malaka door zijn handel te welvarend geworden en dus het volk te onafhankelijk in zijn geest en zin. Malaka was nu zelf een veroverende staat en breidde zijn macht uit, meest langs vredelievende weg, door verstandhuwelijken en dinastieke banden, maar ook middels geweld, als het niet anders kon. Het lag voor de hand, dat de omgevende, minder ontwikkelde gebieden het eerst aan Malaka's staatsmacht werden onderworpen. Zo kroop Malaka verder over het maleise Schiereiland, bereikte aan de oostkust en de zuidpunt de zee en stak deze toen over om op vele van de duizend en zoveel eilanden de hand te leggen.

Zo kwam een malakase radja over Lingga te heersen, een ander over de Bintang-groep. Zo werd Toemasik (Singgapoer) een mantjanegara van Malaka, en later de Karimoen-groep, de Riau-archipel, zo als te voor reeds, in de 16e eeuw, Siak, Kampar of Poelau Lawan en zelfs Indragiri tot meer of minder duidelijk gespaarde vazalgebieden waren gemaakt.

Malaka trad voor een deel in de erfenis van Madjapait. Met het zelfstandig geworden Djambi voerde Malaka zelfs twist en oorlog over het bezit van Tongkal (1630).

Djohor's Kern.

Veel van deze gebieden was zonder twijfel reeds lang voor de 14e eeuw tot de 16e eeuw aan Malaka onderworpen. Zo moet Singgapoer, de voornaamste stadsvestiging in Toemasik en de daaruit weer gegroeide kern van Djohor, reeds in de 7e eeuw gesticht zijn als wij de overlevering vertrouwen willen schenken.

Een vorstentelg uit Palembang Sri Triboeana, moet namelijk in de 6e eeuw met de dochter van de vorstin van Bintang gehuwd zijn geweest en dit paar zou zich op het eiland gevestigd hebben, dat later Singgapoer zou heten. En zelfs zou dit Singgapoer (Djohor) ouder in wording zijn dan Malaka zelf. Immers zou uit de 4e generatie na Sri Triboeana, de eerste vorst van de malakase dinastie zijn ontstaan. Overigens moeten wij er op bedacht blijven dat deze "Heilige Heerser over de Drie Werelden" wellicht niet meer is dan de hoofdfiguur van een primitieve kosmogenie, overeenkomende met die van vele andere volkeren.

In chinese handelsberichten uit de 15e eeuw worden Lingga en Bintang reeds genoemd als delen van een machtig rijk (denkelijk Malaka).

Malaka's Ondergang.

Malaka viel in 1511 in de strijd tegen de portugese zeevaarders. Bij het verhaal van zulke veroveringen wordt in de geschiedboekjes steeds heengegleden over de onrechtmatigheid van zulke onuitgelokte piraten-avonturen. Gewoonlijk wordt deze onvredelievendheid als de glorierijke deugd van de voorouders geprezen. Toch moet het oordeel van de rechtvaardigheid anders luiden.

De malakase vorsten, die de stad moesten prijsgeven, hadden echter nog hun uitgestrekt gebied. Zo vinden wij hen dan weer op Bintang, dan weer op Lingga gevestigd, maar, vooral later, verbleven zij in de stad Djohor, benoorden Singgapoer (vroeger Singga-Poera, d.i. 's Vorsten Verblijfsoord) en te Batoe Sawar, daar dicht bij.

Het is juist om hierin de oorsprong van Djohor te zien. Slaagden de Portugezen er niet in van het veroverde Malaka iets te maken, de Maleiers wisten de staat Djohor op te bouwen. In 1521 werd door de Portugezen getracht om Sultan Mahmoed van Bintang te verdrijven, hetgeen niet gelukte. Integendeel eindigde dit avontuur met een harde nederlaag voor hen. In 1523 volgde een tweede nederlaag, in 1524 een derde.

Twee jaar later, toen Sultan Mahmoed zich te Djohor bevond, werd het eiland Bintang echter door de Portugezen overrompeld. Gedurende korten tijd wisten zij zich er te handhaven. Voor een nieuwe aanval van de Maleiers van Djohor uit moesten zij echter weer het onderspit delven.

Strijd tegen de Portugezen.

In de 16e eeuw en in de eerste helft van de 17e eeuw hield de strijd tegen de Portugezen niet op. Atjeh, gehoor gevende aan de oproep van Bab-Oellah van Ternate en Tidore, tot verdrijving van de Portugezen, steunde daarbij Djohor herhaaldelijk.

In 1606 sloot de hollandse admiraal Cornelis Matelieff de Jonge namens de Oost Indische Compagnie een offensief verdrag met Djohor tegen de Portugezen. Dit vormde slechts een onderdeel van de algemene politiek van de O.I.C. om de Portugezen waar mogelijk uit de Indiën te verdrijven. Matelieff sloot Malaka nu van de zeezijde, Djohor van de landzijde af. Toch is het toen ook niet gelukt Malaka te vermeesteren.

De O.I.C. zocht in die dagen naar een vast steunpunt voor zijn handel en tegen zijn vijanden. Er werd gedacht aan Bintang later aan Karimoen (1614). De moeilijkheid werd opgelost door de stichting van Batavia (1619).

De O.I.C.

De O.I.C. heeft met Djohor nog enige, maar weinige handelsrelaties gehad. Zo dreef hij enige handel met Indragiri. In 1641 viel Malaka echter in handen van de Hollanders. Het leen

wendeel van het vechtwerk was door de Atjehers gedaan. Maar in diplomatiekwaren de lieden van Djohor nog te weinig geschoold, om te beseffen dat door vervanging van de Portugezen door de Hollanders in het wezen van de zaak weinig verandering kwam.

Misschien hebben zij dat inzicht gekregen, toen zij bemerkten, dat de handel van de O.I.C. ten nadele van Djohor ook gevoerd werd door: "het lichten tegen ordre en de buyten redenen van 't een en 't ander haerer goederen uijt eenige Andragierse (indragirise) vaertuijgen". Dat een en ander was voornamelijk peper en goud.

Eindelijk werd Indragiri, deze vazalstaat van Djohor, door de O.I.C. in bezit genomen door de vestiging van een "Andragirys opperhooft". In 1679 ontrukte Bantam dit nog altijd djohorse gebied echter aan de O.I.C. Het is niet meer aan Djohor teruggekomen.

De Omvang van Djohor. De neiging van de Nederlanders tot geschiedschrijving heeft ons in 1641, dadelijk na de val van Malaka, een waardevolle opsomming gegeven van het gebied van Djohor in die tijd. Behalve het gebied op het maleise schiereiland zelf omvatte Djohor het beneden-stroomgebied van de Siak rivier, idem van de Kampar-rivier, idem Bengkalis, de eilanden-groepen van Oengar, Karimoen, Boeloe, Bintang, Lingga, Soenggoi, Sedili Besar en Sedili Ketjil, Singgapoer. Verscheidene grote eilanden zijn in de opsomming niet genoemd, vermoedelijk omdat zij voor de handel van de O.I.C. van geen belang waren.

Uit maleise geschriften zelf blijkt dat ook de Poelau Toedjoch-Archipel, met Boengoeran op Groot Natoena, de Anambas-groep en de Serasan- of Zeerovers-eilanden, tot Djohor behoorden. Op Serasan is nog een graf van een djohorse sultan. Evenzo op Poelau Kramat van de Anambas-groep.

Djambi. Van de vriendschappelijke betrekkingen tussen Atjeh, dat in de Straat van Malaka een gevreesd en geëerbiedigd rijk was in de 16e en 17e eeuw, en Djohor horen wij na die tijd niet veel meer. Tegen het eind van de 17e eeuw (1630) is er oorlog tussen Djohor en het rebellerende Djambi. Om het krijgsbedrijf beter te regelen verlegde de sultan van Djohor de bestuurszetel naar Riau. Daar verkreeg de O.I.C. het contract van 1685, houdende handelsvoordelen in Siak. Een volgend contract (1669) is weer gedateerd van Djohor, waar de sultan dus was teruggekeerd. Djambi had zijn vrijheid weten te bewaren.

Boeginezen. In het begin van de 18e eeuw (1709) is Riau weer de hoofdplaats van een sultan Abdoel Djalil Rajat Sjah. Hij had alle redenen zich te noemen "des volks Koning" of "koning bij de gratie van het volk". Immers was hij een overwinnend rebel, die na de gewelddadige dood te Kota Tinggi van de laatste djohorse sultan (1699) de onderkoninklijke troon veroverde, met behulp van Boeginezen.

Abdoel Djalil zelf had niet onwaarschijnlijk bonisch of makassaars bloed in zich.

Djohor was in de laatste decaden van de 17e eeuw al meer een toevluchtsoord geworden voor de vermetele zeevaarders uit Zuid-Celebes, die na de vernietiging van het rijk van Makasser (Mangkasar) door de O.I.C. (1667-1669) met hun zeilprauwen op avontuur togen. Wij ontmoeten hen in onze eigen vaderlandse geschiedenis in verschillende gebieden buiten Celebes. Zij zijn Boeginezen uit Wadjo en Sopeng of de gelijkstammige Makassaren, die verkeerdelijk allen Boeginezen worden genoemd. Dappere piraten, koene zeevaarders, intelligente handelaars vormden zij een gewoonlijk

gevaarlijke gilde avonturiers. Dit ondervond ook Djohor.
Geleidelijk begonnen deze Boeginezen invloed te winnen in de landszaken. Het eind was dat zij de meesters van Djohor werden.
Abdoel Djalil was zo'n slecht bestuurder niet. Hij heerste onaangetast te Riau, maar aldra was hem dit niet genoeg. Het ging om geheel Djohor.

Nieuwe dynastie. In 1721 is het pleit beslist. Radja Soleiman, Abdoel Djalils zoon, zit op de troon van Djohor. De radja moeda, ook wel jang-di-pertoewan moeda en de radja toewa zijn Boeginezen, beide met rang van sultan. Door huwelijken in de hoogste maleise standen en klassen verstevigen de Boeginezen hun posities. Weldra geldt hun invloed ver buiten de grenzen van Djohor en ook in Oost-Soematra.
Dit was in menig geval een doorn in het zachte vlees van de maleise geslachten, wier betekenis aanzienlijk verminderde. De sultan zelf, een marionet, wenste zich eindelijk van zijn mentoren te bevrijden. En weer werd het meest ongeëigende middel daartoe aangegrepen. De sultan vroeg de O.I.C. om hulp. Als loon stond Djohor aan de O.I.C. zijn rechten op het leenroerig, nu ook heel roerig Siak af (1745). De ingeroepen hulp zelf kwam eerst twaalf jaar later, en dan nog door Siak zelf uitgelokt. De boeginese onderkoning van Djohor, Daëng Kambodja, was het met de nodeloze grondafstand van de zwakkeling Soleiman volstrekt niet eens. Hij zette Siak tegen de O.I.C. op en verleende het landschap krachtdadige steun. Malaka werd ingesloten en eerst toen de O.I.C. versterkingen uit Batavia zond (1757), keerde de kans. Er werd vrede gesloten. Daëng Kambodja beloofde beterschap, maar sultan Soleiman vond het toch veiliger dat de O.I.C. een militaire post te Riau, Kambodja's residentie, zou inrichten.

Contra de O.I.C.

In 1760 stierf Soleiman, toen een seniele grijsaard. Er volgde een onrustige tijd van intriges tussen de aanzienlijke maleise geslachten en de Boeginezen, die de opkomende engelse handel begunstigden, om daardoor de O.I.C. te treffen. Daëng Kambodja zelf stierf in 1777. Zijn zoon Radja Ali was williger om de zijde van de O.I.C. te kiezen, maar dit was niet naar de zin van zijn neef Radja Hadji.

Radja Hadji. Deze Radja Hadji was een van die schilderachtige figuren in de geschiedenis, die in zijn wapenfeiten en avonturen de romantiek van zijn dagen vertegenwoordigde.
Uit hoog geslacht gesproten, kiest hij voor zich zelf het beroep van zeerover en huurdegen. Gedurende vijftien jaren bestookt hij de O.I.C. waar hij vermag. In de Lingga-archipel zijn zijn sterk bemande piraten-prauwen gevreesd en geëerbiedigd. In de straatjes en kanaaltjes tussen de honderden eilandjes is geen beter zeeman te vinden dan Radja Hadji. De handel van de O. I.C. op Indragiri maakt hij bij meerdere gelegenheden onmogelijk door de mond van de Tjinako-rivier, toegangsweg tot het achterland, te beheersen en de voor de hollandse schepen bestemde ladingen voor zich op te eisen. Hij kan een rijk man worden, maar geldwinst is voor zijn manschap, die hem op de handen draagt en met hem desnoods door de hel vaart. Waar op het maleise schiereiland woelingen en troebelen zijn, daar kan men Radja Hadji met zijn honderden piraten verwachten. De westkust van Borneo levert altijd hun goede buit. Voornamelijk worden daar de chinese nederzettingen afgelopen en gebrandschat. In menig gevecht met schepen van de O.I.C. is hij de overwinnaar, al moet hij voor een sterkere vijand ook vaak de wijk nemen, in handen krijgt men hem niet. Zijn zwarte oorlogszeilers zijn van zelf gegoten geschut voorzien en met geroofde sieraden weelderig ingericht.
In 1777 na de dood van Daëng Kambodja komt hij te Riau. Een half jaar later heeft hij de wankelmoedige Radja Ali van de onderkoninklijke troon gestoten en de zeerover zetelt er als paladijn

van zijn sultan. Onder de Boeginezen van Riau en Djohor weet hij zijn aanhang te vermeerderen en een klein legertje koene avonturiers drilt hij daarmee om de O.I.C. op het lijf te vallen. Straat Malaka is nu voor de hollandse schepen geen veilig water meer. Zo zeer neemt zijn macht toe, zo zeer vermeerderen zijn overwinningen en zo voelbare schade berokkent hij de vijand, dat de O.I.C. in 1783 er toe besluit hem de oorlog te verklaren. Bij herhaling wordt gepoogd Riau te nemen, maar de O.I.C. slaagt er niet in. Naar schepen en manschappen worden telkens afgeslagen met ernstig verlies en deinzen af. Radja Hadji's beurt komt dan. Hij valt aan. Het hollandse Malaka moet het ontgelden en van enige handel aldaar is geen sprake meer. De piraten-vloot sluit de stad volkomen af, slaat toeschietende versterkingen terug en nooit is zijn kaapvaart winstgevender.

Het einde komt voor deze pittoreske piraat-admiraal in de zeeslag van Telok Ketapang tegen het eskader van schout-bij-nacht Van Braam, als een vijandelijke kogel hem velt.

Riau verloren. Sultan Mahmoed was niet tegen de O.I.C. bestand. In 1784 tekende hij een contract van theoretische onderwerping van het gehele rijk Djohor. De O.I.C. gaf dan aan Mahmoed dit nu nederlandse Djohor in leen terug. Een van de voorwaarden van dit oneigenlijke contract was, dat nooit meer een Boeginees tot onderkoning mocht worden aangesteld, zodanig had Radja Hadji, de piraat, er de schrik in gebracht. In 1786 was er een nederlands resident en een garnizoen te Tandjong Pinang. Radja Ali was intussen met vele honderden Boeginezen ontkomen. In 1787 namen zij het nederlandse fort in en maakte het hollandse garnizoen gevangen. De Boeginezen verlieten Riau echter, waarna het hollandse gezag er zich weer vestigde. Maar ook het grootste deel van de Maleiers verliet Riau, gezamenlijk met sultan Mahmoed. Riau was nu wel voor goed voor Djohor verloren. Wel werd het door Radja Ali in 1800 weer veroverd, maar dit was een gevolgloze oorlogsdaad tegen Mahmoed, die zich te Laik (Lingga) had gevestigd, terwijl Radja Ali het eiland Penjegat bezette. In 1803 volgde de maleis-boegineese vrede en Ali werd weder onderkoning, ondanks het contract van 1784.

Londense Tractaten. In 1805 stierf Radja Ali. Hij werd opgevolgd door zijn neef Radja Djafar, zoon van de zeevorst Radja Hadji.

Het Londens Tractaat van 1814 erkende Hollands gezag op Riau en Lingga, hetgeen dan bevestigd werd door het verdrag van Ibis met Djohor. Eveneens daarop echter moest met de wapenen dit gezag tegenover de Boeginezen geldig gemaakt worden. Het gevolg was dat de Boeginezen in 1820 de eilanden verlieten. Zij wilden niet onder Hollands gezag leven, en vestigden zich te Singgapoer en in Djohor op het schiereiland, in naam ook wel hollands gebied, dat wezen echter een vrije staat was gebleven.

Het Londens Tractaat van 1824 maakte eindelijk ook aan deze fictie van hollands gezag over eigenlijk Djohor een einde.

Djohor Djohor was nu gesplitst in een nederlands gebied, de eilanden ten zuiden de Straat van Singgapoer, en een engels gebied op het Maleise Schiereiland.

Met de geschiedenis van dit laatste gebied, het eigenlijke Djohor, moet dit boek zich verder nog kort bezig houden.

In 1819 verkocht sultan Hoessein het eiland Singgapoer aan de Engels Oostindische Compagnie. Sedert breidde de engelse invloed zich voortdurend uit, hetgeen wrijving veroorzaakte met de sultans van Djohor. In 1855 werd sultan Ali door de Britten afgezet en vervangen door zijn zoon Aboebakar, na een langdurig proces. Deze Aboebakar was bevriend geraakt met een van de Toean-gezagsdragers, die groot inzicht en energie op politiek gebied in Engeland en vooral ook in Maleisië bezat.

evenmen van westerse methoden van staatsbeheer.In 1897 [illegible] dingen Victoria heer de titel van Maharadja.In 1885 werd hij [illegible] de dritten weer als Sultan van Djohor ingezet. Zijn zoon Ibra[illegible] sveldo in 1914 zijn sultanaat onder het protectoraat van Groot Britannië.

De Bevol- De hoofdstad is Djohor Baroe, dat op het ogenblik een bevol- king. king van wellicht 25.000 zielen heeft.De gehele bevolking van Djohor zal tans nog geen 400.000 zielen tellen, waarvan ongeveer 1/3 gedeelte uit Chinezen bestaat, een betrekkelijk klein aantal uit Hindoes en Tamils.

Financiën. De begroting heeft evenwicht op ongeveer 20 millioen dollars. De uitvoer, (rubber, copra, tapioca, vruchten, pinang en tin, [illegible] dit laatste in verminderende hoeveelheid) bedraagt ongeveer 100 millioen dollars, de invoer (spiritualiën, petroleum, lucifers) ongeveer 80 millioen dollars.

Djohor behoort tot de best bestuurde maleise staten. Het onderwijs is er echter nog onvoldoende ontwikkeld.

Tringganoe.

Oorsprong. Tijdo Joe-koen, een boeddhistische monnik, vermeldt in 1225, Tringganoe, Kedah, Kelantan en Patani als vazalgebieden van het rijk van Palembang (Sriwidjaja). Hierin ligt een aanwijzing dat de Javanistische en vreedzame verovering van Palembang door Javaanse [illegible] later ook het verder gebied door Madjapait voortgezet, mag niet [illegible] worden.

Javaanse geschriften uit de 14de eeuw vermelden de verovering van Tringganoe en de andere maleise staatjes door Madjapait.

Blijkbaar gevocldon Tringganoe en de andere madjapaitse [illegible] niën zich vrij na de ondergang van het oost-javaanse rijk.Sjam [illegible] hadden beetten en allerlei om de opperheerschappij over de staatjes welke strijd met de zege van Siam eindigde.

Misschien were Tringganoe in diverse avonturen van het schier eiland, ook die welke het Siam geen verband houden, betrokken.

Islam. Reeds onder Madjapaits suprematie maakte de islam in Tringganoe [illegible] gunstige voorderingen. De val van Madjapait betekent, wat de godsdienst betreft, weinig verandering.

Geschiedenis. Het vorstenhuis van Tringganoe is van maleisen oorsprong. Tot 1699 de laatste sendahara van Malaka te kot Tinggi vermoord (zie Djohor), kwam een niet koninklijke usurpator, echter een verwant uit het huis van de Bendahara's, to Djohor op de troon. Een broeder of een neef van deze maakte zich tegen sultan van Tringganoe.

In 1727 maakten beruchte piraten, Bugi uit Celebes, zich van de staat meester. Bij plunderden en roofden maar vertrokken weer met de buit. Van een zetting en zich daar te vestigen, gelijk op diverse eilanden van Djohor schenen, kwam het niet.

Wel hebben beheerscht twee eeuwen, tot 1909, de sultans van Tringganoe schattplicht betaald aan Siam. Dat tribuut bestond in de aanbieding van rotsen lotus-bloemen aan de koningen to Siam. Het leverde to weinig op en de bevolking stonde veelal krijgszuchtige veldheren. Na 1850 had er strijd plaats tussen de sultan van Tringganoe en zijn broeder, [illegible] van Dungun, [illegible] door [illegible] [illegible] [illegible]

was het land rustig. De sultans heersten er onbeperkt. Geschreven wetten waren niet nodig. De rechtspraak was aan de vorst toevertrouwd. De weinige belastingen waren nauw genoeg voor de hofhouding en knevelarij moest het verder nodige verschaffen. Dit voerde bij herhaling tot rebellie. Inderdaad waren de toestanden in de andere staten heel wat gunstiger.

Anglo-Siamees Verdrag. In 1909 werd door Siam o.m. Tringganoe afgestaan en onder britse suzereiniteit gesteld. Er kwam een brits agent en hervormingen werden ingesteld. Tien jaar later was de sultan onder ongetwijfeld nodige controle gesteld. De agent heette nu adviseur. De macht van de sultan werd beperkt en weldra had hij nog enkel zeggingsmacht in de zaken van de godsdienst.

Betekenis. Tringganoe beslaat ongeveer 13.000 vierkante km. De grootste lengte is ongeveer 180 km., de grootste breedte 75 km. De kustlijn bedraagt ongeveer 240 km.

Het oude Doengoen van Madjapait maakt nu deel uit van het gebied van Tringganoe.

De bevolking bedraagt misschien 180.000 zielen, wel hoofdzakelijk Maleiers. Het binnenland is heel schaars bevolkt.

Postverkeer in het binnenland bestaat niet. Telegrafische gemeenschap evenmin. Van behoorlijk onderwijs kan niet gesproken worden. Ook wegen bestaan nauwelijks. De engelse invloed in dit staatje heeft in 30 jaar nog niet veel weten tot stand te brengen.

Er is wat handel. Voornamelijk rubber, tin, gedroogde vis, copra, zijden sarongs worden uitgevoerd. Ingevoerd worden rijst, katoen, zijden garens, tabak, suiker, melk, petroleum.

De totale handelswaarde beloopt nog geen 15 millioen dollars.

Kelantan.

Eerste Berichten. In de 13e eeuw behoorde dit gebied aan Sriwidjaja, in de 14e eeuw aan Madjapait. (zie bij Tringganoe) Daarna werd het veroverd door Malaka. Op oude portugese en hollandse kaarten wordt het reeds aangegeven. De eigen vorsten van Kelantan hadden niet-maleise namen. In het land worden nog veel ruïnen aangetroffen van oude steden en van mijnwerken, waar naar goud gedolven werd. Maar de geschiedenis zwijgt nog omtrent de generaties die hier geleefd en gewerkt hebben.

Het nu regerend vorstenhuis kwam in 1790 aan de macht onder de suzereiniteit van Siam.

Eerste Protectoraat. In 1892 kwam een van de siamese prinsen zich te Kota Bharo vestigen als hoge commissaris van de suzerein. Hij was een onbekwaam bestuurder en al ras kwam het andere rustige volk in verzet. Dit leidde tot een overeenkomst tussen Kelantan en Siam (1902), dat zijn hoge commissaris terugriep tegen een jaarlijkse tribuut in geld. Siam verbond zich daartegenover diverse hervormingen in Kelantan tot stand te brengen.

In 1909 werd door Siam ook dit gebied aan Groot Britannië afgestaan, dat er sedert protectoraat over uitoefent. Een brits adviseur werd de vorst toegevoegd, zoals wij reeds zagen in de functie van werkelijk bestuurder.

Betekenis. Kelantan beslaat een oppervlakte ongeveer zo groot als Tringganoe. Het is echter dichter bevolkt: 400.000 zielen ongeveer. Hieronder zijn een klein getal (1 %) oorspronkelijke Semangs en Sakai's, wellicht 10 % Chinezen, even zoveel Siamezen. De overigen zijn Maleiers.

De enige stad is Kota Baroe met ongeveer 20.000 inwoners. [illegible] en telegraafdiensten werken regelmatig. Het onderwijs is onvoldoende. De rechtspraak volgt geschreven wetten.

De voortbrengselen van Kelantan zijn voornamelijk: rijst, rubber, copra en vee. De mijnbouw gaat achteruit. Vroeger werden goud, tin en galena gevonden. De visserij is ontwikkeld en de zijdewaafkunst is de nationale industrie.

De handel vertegenwoordigt een waarde van ongeveer 30 millioen dollars. De voornaamste invoer-artikelen zijn : katoenen en zijden garens, ijzer- en staalwaren, tabak, petroleum, spiritualiën, suiker en lucifers.

De landsbegroting is op ongeveer 3 millioen dollars in evenwicht. Er is een staatsschuld van ongeveer 4 millioen dollars.

Kedah.

Oudste berichten. Blijkens stenen inscripties in sanskrit bestond er een rijk Langkasoeka reeds in de 5e eeuw. Daaruit is Kedah gegroeid. Arabische geografen vermelden de staat Kedah in de 10e eeuw. Inscripties in steen, aangetroffen in Negapatam en Tandjoor, Hindoestan vermelden handelsrelaties met Kedah in de 11e eeuw. Hindoestan oefende er, lijkt het, een soort vage supremacie over uit. In de 13e eeuw is Kedah vazalgebied van Sriwidjaja; in de 14e eeuw schatplichtig aan Madjapait; in de 15e eeuw en de 16e eeuw oefende Siam er suzereiniteitsrechten over uit. De volgende eeuw werd het door Atjeh aan Siam ontrukt, maar dit laatste koninkrijk verloor het terug. Toen op het einde van de 18e eeuw de desorganisatie tot chaos overging, stelde Kedah zich onder bescherming van de Engelse Oost-Indische Compagnie. Maar veel baatte dit na. In 1821 trok een siamees leger het staatje binnen en na een bloedige oorlog moest de opstandige sultan zich op genade of ongenade overgeven. Het werd genade en herstel van zijn sultanschap.

Een soos van Onvrijheid.

In 1863 regelden Siam en de Britten de erfenis van de O.I.C. onder elkaar. Van de compagnies-rechten in Siam zelf deed Engeland afstand. Daarentegen gingen de compagnies-rechten in Kedah aan Engeland over. In 1905 moest Siam een staatsbankroet in Kedah voorkomen.

In 1909 stond Siam het gehele gebied aan Engeland af, dat er nu een protectoraat over uitoefent.

Het is duidelijk dat onder zulke omstandigheden geen enkel volk tot behoorlijke staatsorganisatie kan geraken.

Betekenis. Het huidige Kedah beslaat 9000 vierkante km. Er is een bevolking van ongeveer 450.000 zielen, waarvan ongeveer 300.000 Maleiers en 100.000 Chinezen; de overigen zijn voornamelijk Siamezen en Hindoes.

De hoofdstad is Alor Star, met wellicht 15.000 inwoners.

De voornaamste export bestaat uit rijst, rubber, tapioca, [illegible] tinerts. Ingevoerd worden voornamelijk katoenen goederen, tabak, suiker, petroleum.

De voornaamste inkomsten vloeien de staatskas toe uit het opium-monopolie, de invoerrechten en de landrenten.

Het onderwijs is nog onvoldoende.

De begroting wijst aan ruim 10 millioen dollars aan middelen, ruim 6 millioen aan uitgaven.

Perlis.

Ontstaan. In de aanvang van de 19e eeuw was dit allerkleinste staatje een deel van Kedah. Het scheidde zich later af na onderlinge

troebelen. In 1897 werd door Siam het oppergezag van Kedah hersteld maar de onderlinge strijd ontbrandde dadelijk weer. In 1905 splitste Siam de beide gebieden definitief. In 1909 was het een protectoraat van Engeland.

Bevolkenis. Er is een bevolking van ongeveer 50.000 zielen. Drie vierde gedeelten hiervan zijn Maleiers.

Het voornaamste uitvoerartikel is tin.

---

c. DE STRAITS SETTLEMENTS.

Afzonderheden. De totale bevolking, in 1867 nog geen 300.000 zielen, was in 1926 bij census,-deels getaxeerd,- tot ruim 1 millioen aangegroeid, meest door immigratie.

Malaria en beri-beri zijn de slepende kwalen met het hoogste sterfte-percent. Door geleidelijk verbeterende hygiëne daalt het sterftecijfer echter wel.

De chinese bevolking is zeer vlottend. Niettemin is het aantal immigranten van jaar tot jaar groter dan dat van de emigranten.

De oorlogsjaren (1914-1918) verliepen niet altijd rustig voor de kroonkolonie. In 1914 en 1915 hadden er bloedige soldaten-oproeren (meest Sikhs) plaats. Er werd een strenge censuur uitgeoefend en het burgerlijk bestuur moest door militair bewind gedurende vele jaren vervangen worden, terwijl gedurende een lange periode de krijgswet op de kolonie rustte.

Als weerslag van de gebeurtenissen in China leidde in 1919 een ant-japanse boycott tot oproer te Singgapoer en Pinang en tot gewelddadige onderdrukking daarvan.

De totale waarde van de handel beweegt zich in stijgende lijn. In 1917 (oorlogstijd) bedroeg de waarde van de overscheepshandel ruim 1.800 millioen gulden; in 1926 3.200 millioen gulden.

De uitvoer omvat in de eerste plaats tin.

Daarop volgt rubber. Het gehele schiereiland levert bijna de helft van de gehele wereld-tinertsproductie, en meer dan de helft van gesmolten tin. Smeltovens zijn te Poelau Brani tegenover Singgapoer, en te Pinang, waar ook erts van Banka heengaat.

De tin-industrie is voornamelijk in chinese handen.

Rubber is bij uitstek product van maleise nijverheid.

De depressie na de oorlog maakte tin- en rubber restrictie nodig. Tin werd door de engelse regering tegen vastgestelde prijzen gekocht en een deel daarvan voor betere tijden gereserveerd. Dit geschiedde in samenwerking met de hollandse regering over Indonesië. De reservering is bekend als de Bandoeng-pool. In 1924-1925 kon deze reserve tegen betere prijzen verkocht worden.

De rubber-productie werd van staatswege beperkt. Deze beperking (ook in Ceylon) werd in 1928 weer opgeheven.

De visserij loont op.

De waarde van de Straits-dollar, die vroeger schommelde en daardoor de handel schaadde, is tans gestabiliseerd op f 1.41.

In 1919 werd het 100-jarig bestaan van Singgapoer luisterrijk gevierd, o.m. door de stichting van het nu bloeiende Raffles-College, een algemene universiteit, waartoe de gelden door schenkingen van het engelse gouvernement en door annuiteiten van dit gouvernement en van de staten Djohor, Kelantan, Kedah en de bondsregering van de Gefedereerde Staten. Ook particuliere annuiteiten vloeien toe. Uitbreiding volgde in 1924.

Hiernaast is een medische hogeschool, het King Edward VII College of Medicine.

Singgapoer.

Oudste berichten. Een jonge paleisprins, Sri Tri-Boeana, huwde in de 2e helft der 14e eeuw te Palembang, in de Z.O. met een prinses van Bentan (Bintang), in de Riau-groep. Het jonge menschenpaar vestigde zich op een naburig eiland. Dat was Singgapoer. Misschien is het verhaal een legende.

Na deze romantische inleiding verdwijnt Singgapoer eeuwen uit de geschiedenis. Vermoedelijk echter is uit die tijd de naam Singgapoer (=verblijfplaats; toevoord; vestiging van het vorstelijk paar-mannelijk) tot ons gekomen.

Wellicht was Singgapoer in de 12e en 13e eeuw reeds een handelscentrum. Maar Marco Polo en ook Ibn Batoeta noemen het niet. Toch bezochten beiden op Sumatra, dicht bij, vrij lang vertoefd, terugkeerende van hun reizen van China naar Italië en Arabië.

Uit de 14e eeuw duikt de naam Singgapoer echter weer op. Het eiland was een deel van Toemasik dat zich ook op de vaste wal uitstrekte en een handelskolonie van Madjapait vormde.

In de 15e eeuw was Singgapoer als een deel van Djohor onderworpen aan Malaka en maakte het de lotgevallen mee van het rijk van het rijk van Djohor. Pater Xavier heeft uit Singgapoer brieven geschreven naar Goa. (1552)

Raffles. Dan plotseling, in de aanvang van de 19e eeuw, komt Singgapoer in de belangstelling van de wereld door een daad van Raffles, die de sleutel tot het Verre Oosten in Britannië's handen bracht.

Raffles is een grote figuur in de koloniale geschiedenis van Engeland. Hij heeft ook bekendenis gehad voor Indonesië. Wij moeten die kennismaking met hem herdenken.

Thomas Raffles (6 Juli 1781-5 Juli 1826), uit onbemiddelde ouders geboren, kwam op zijn 15e jaar als klerk bij de E.O.I.C. in dienst, trok de aandacht door zijn helder verstand en dankbaar ijver, en werd reeds op zijn 25e jaar als onder-secretaris naar Penang gezonden, dat toen hoofdzetel van de Straits Settlements werd. Het volgende jaar was hij daar secretaris, de tweede in rang. Hij wist zich populair te maken bij de Maleiers, bestudeerde hun zeden, gebruiken en taal, en voelde zich sterk tot hen aangetrokken. Daardoor was hij ook de aangewezen man om als Britsch Agent bij de Maleise Staten te worden geplaatst, rechtstreeks onder de onderkoning te Calcutta (1808). In deze positie knoopte hij met vele Maleise staten in de archipel relaties aan. Hen wist hij te winnen, want hij reende het met de ontwikkeling en vrijheid van de Indonesiërs oprecht. In 1811 ging hij met Lord Minto als diens secretaris mee naar Java toen dit eiland door Engelsen veroverd werd. En in dat zelfde jaar werd hij benoemd tot Luitenant-Gouverneur van Java en Madoera, Hotgoen wij nu gouverneur-generaal noemen noemen. Hij was toen 30 jaar oud. In 1816 werd Java aan de Hollanders weer teruggegeven. Raffles ging naar Engeland terug en de boon van het volk werd om zijn werk. Het oosten in de dankstand verheven.

In Indonesië terug, was Sir Thomas Stamford Raffles luitenant-gouverneur te Benkoelen. In 1818 werd, sterk tegen zijn raad in, Malaka aan Holland teruggegeven. En nu volgde de groep van Raffles die hem als een geniaal en inzichtrijk staatsman heeft doen kennen. Hij stichtte Singgapoer uit een onaanzienlijk vissersdorp. Een vestiging kon later gekomen zijn. Het deze daad werd Engeland meldere meester van de oosterse zeeën en regelaar van de [illegible]

Ook op Java is Raffles' bewind loffelijk geweest. Hij was [illegible] groote weerzin tegen de Hollandse Koloniale opzet [illegible] het Hollandse handelsmonopolie te ver[illegible]

De Afstand van Sing-Sjah van Atjeh een tractaat waarbij Engeland de sultan bescher-
gapoer. ming tegen een "overweldiger" beloofde en daarvoor vrije handel op atjehse havens verkreeg. Een britse vertegenwoordiger zou te Kotaradja wonen, maar voor alle andere blanken zou Atjeh gesloten gebied zijn. Eindelijk zou Atjeh geen overeenkomsten sluiten met andere mogendheden zonder voorkennis van Groot Britannië.

Met dit tractaat was Engeland baas van de toegang tot Straat Malaka, deze immers in het westen van Atjeh uit, en in het oosten van Pinang uit beheersende. Nu ging het er om over deze straat, toegangsweg tot Oost Azië, ook in het zuiden meester te zijn. Aanvankelijk was daarbij aan Riau gedacht. Met de sultan van Riau was in Aug. 1818 daartoe reeds een contract gesloten door Raffles' medewerker, Farquhar. Maar de sultan, zelf politicus, liet zich overhalen (Nov. 1818) om zich onder de bescherming van de Hollanders te stellen. Raffles, toeslaande, wierp zich toen op Singgapoer.

De wijze, waarop hij te werk ging, was al even afkeurenswaard als zovele andere overeenkomsten, tractaten en contracten welke de voortdurende praktijk waren geweest van zijn tijd en daarvoor.

De toemenggoong van Djohor stond nl. aan Raffles een smalle strook gronds op het eiland Singgapoer af. Voorts riep hij Tengkoe Hoessein tot zich. Deze Hoessein was een zoon van de in 1812 overleden Sultan Mahmood, (zie onder Djohor). Hoessein bleek bereid zich tot sultan van Djohor te doen uitroepen, gesteund door de Engelsen, en de gehoorzaamheid aan sultan Abdoelrahman Sjah, die te Riau verbleef als zg. leenman van Holland, op te zeggen. Men van Hoessiens eerste daden was het eiland Singgapoer, dus nederlands gebied, aan Raffles af te staan.

Sultan Abdoerahman protesteerde en Holland protesteerde tegen deze politieke operette. Maar verder kwam het niet. Natuurlijk kon Raffles geen geldig bezitsrecht op Singgapoer naar voren schuiven. Maar dit kon noch hem, noch de engelse regering terughouden. Minister Canning heeft in het engelse parlement Raffles optreden verdedigd. Hij stelde het voor alsof Holland de afstand van Singgapoer wel goed vond. Daarbij zei hij onomwonden van oordeel te zijn dat Engeland zijn eigendomstitel niet met stukken en bewijzen kon staven. "Maar vervolgde hij, geen van dergelijke titels in de oost zijn scherp begrensd of nauwkeurig, noch die van ons, noch die van anderen. Waarom zouden wij nu op dit speciale geval de algemene beginselen van de europese staatkunde toepassen of enig hooggestemd gevoel voor moraliteit?"

Singgapoer's Raffles' beginsel was: weg met elk monopolie; de handel groei. moet geheel vrij zijn. Havenliggelden werden te Singgapoer niet gevraagd; geen rechten voor in- of uitvoer geheven; geen tonnengeld was verschuldigd; geen herkomst-beperking, geen contingentering had plaats; geen rasverschil gold. Weldra stroomden de handelaren toe; weldra groeide de stad op; weldra was het algemeen welvaren opvallend; De winsten voor de engelse handel waren veel ruimer dan zelfs Raffles in zijn optimisme had kunnen verwachten. Singgapoer streefde tenslotte alle concurrenten voorbij. De handel van Zuid-Azië, voornamelijk Brits India, op Oost Azië en omgekeerd begon zich groots te ontwikkelen. De Maleise Staten waren dadelijk de eerste winners van deze handelsvrijheid. Hun opbloei kwam de innerlijke vrede ten goede; zij ontwikkelden zich op eigen krachten tot geordende maatschappijen.

Lang werden er te Singgapoer zelfs geen belastingen geheven.

tator sleeht[illegible]

...of een...verplicht zijn een vrijer handelsstelsel in te ...
...den, of wij moesten aannemen dat de handel zich onder d...
...buiten vrij verwijderde. In beide gevallen zou ons doel bereikt ...
...zijn.

Deze veronderstelling is op beide wijzen uitgekomen.

De handel liep de Hollanders vrijwel geheel uit de hand, en toen hij hopeloos verloren was, veranderden zij na een halve eeuw van strategie (1870).

Strategisch. Van 1819 tot 1837 werd Singgapoer uit de koloniale hoofdstad Georgetown op Pinang, bestuurd als onderdeel van Brits India.

In 1837 had het Pinang als hoofdstad verdrongen. In 1858, na de val van de H.O.I.C., wilde het zich los maken van Calcutta. In 1867 werd het dan ook zelfstandig, als voornaamste deel van de Kroonkolonie der Straits Settlements.

In het bloeiende voor-oorlogs-jaar 1911 bedroeg zijn handelsomzet meer dan 2.750 millioen gulden: de vergelijkbare handel van geheel Java, uitgezonderd met het buitenland, 850 millioen gulden. Hoewel droom van verkeersknooppunt geworden, Singgapoer een van de grootste wereldhavens, en nog steeds vrijhaven.

De bevolking (toen voor 3/4 Chinezen) bedroeg in 1819 welliswaar een paar honderd zielen, meest vissers. In 1891 had de stad een bevolking van 184.000. Dit getal was in 1911 gegroeid tot 260.000, in 1921 tot 415.000; in 1931 tot bijna 600.000 zielen. Een aan de grens van de millioen en daar voorbij is voorlopig nog geen gevaar van de landengte van Kra, op het smalste gedeelte van Siamese Malakka, een gelegen kloof voor Raffles' vrijhaven zijn.

Strategisch. De veranderende verhoudingen in het oosten gaven Singgapoer de betekenis van een moderne Gibraltar. Niet alleen als handels-en verkeersknooppunt, maar ook als strategische sleutel-positie, die de toegangen tot Oost-Azië, Indonesië en Australië beheerste. De bouw van verdedigingswerken en de aanleg van een militaire luchthaven en oefenterrein voor land- en watervliegtuigen. Hiervoor werd een gedeelte van het eiland, dicht bij de stad gelegen, gedempt, verhoogd en geëffend, uitgezet vliegveld gemaakt. In 1937 werd verdedigingswerken verricht en was Singgapoer, dat in den komenden oorlog buiten de strijd zal kunnen blijven, tot militair bolwerk en strategische luchtbasis uitgegroeid.

Malakka.

Oprichting. Vermoedelijk reeds in de 7e eeuw een Maleisch dinastie bovenkomen. Wij weten er niets van.

Vrije staat. In de 14e eeuw was Malakka reeds een vrije staat, die later met Singapoer een handelsverkeer onderhield.

In 1509 kwam van de 16e eeuw was Malakka een uitgestrekt ...
...heerschappij, bestaande over de handel tussen het verre oosten ...
...van ons vaderland, dat zich in de specerij-gebieden en Europa, via ...
...Indonesië en Malakka, in de 16e eeuw de eigen...

De straat [illegible] over een [illegible] de Schiergeiland en door een [illegible] Straat Lilanoen, en over de oostkust van Sumatra (zie blz.).

In 1498 bereikten de Portugezen, toenmaals de koenste zeevaarders in Europa, onder Vasco da Gama, om de Kaap de Goede Hoop heen de kust van Coromandel. De in die dagen opkomende handel in Europa liep voornamelijk van Hindoestan via Arabië en dan over land naar Klein Azië, en vandaar over de italiaanse zelfstandige republieken. De Arabieren waren de vrachtvaarders en monopoliehouders van deze winstgevende handel.

De wereldgeschiedenis in deze tijd is voor een belangrijk deel de geschiedenis van het streven van de Portugezen om dit monopolie aan de Arabieren te ontnemen. Daarbij brachten de Portugezen een nieuw element in deze handel. Hindoes en Arabieren hadden hem gedreven zonder pogingen tot het veroveren van gebied. Maleiers (zie de geschiedenis van Malaja) en Javanen (Madjapait en Demak), en ook Siam en China konden dit imperialisme in hun koloniale staatkunde wel. Het was dit imperialisme, dat Portugal- zij het aarzelend,- wenste toe te passen in zijn oosterse handel. Daarmee hield verband de wens om de handelswegen te beheersen en alzus het monopolie te verwerven.

Malaka was in de aanvang van de 16e eeuw het belangrijke middelpunt van de specerijenhandel. Zijn ligging aan de Straat van Malaka was met het oog van een politiek genie gekozen, niet minder groot dan Sir Thomas Stamford Raffles die in 1819 Singapoer stichtte als navolging van Malaka.

In Malaka kwamen de zeilers en jonken uit de hele Archipel, uit Siam, uit Tonking en Kambodja, en zelfs uit China samen. Van Malaka uit werden de handels-producten over de bekende delen van de aardbol verdeeld: Europa, West-, Zuid-, en Oost Azië.

Van een veroveren van grondgebied in Klein Azië, dat door de Turken beheerst werd, was voor Portugal geen sprake. Wel wisten zij de italiaanse handelsvaart in het oosten van de Middellandse Zee te verdringen, maar aan de dikwijls drukkende eisen van de turkse havenautoriteiten ontkwamen zij niet.

Men moest Malaka in handen hebben. Toen dit voornemen gelukkelijk gerijpt was, en men tenslotte de weg naar Azië gevonden had, stond ook tegelijk vast dat men er op uit zou trekken, niet met vreedzame maar met heimelijk gekoesterde oorlogsbedoelingen. Er werd naar aanleidingen gezocht om gewelddadig optreden te rechtvaardigen. Het was dan ook geen wonder dat die aanleidingen ontstonden. Dit heeft aan de geschiedenis laakbare trekken gegeven, die er tot dan vreemd aan waren.

In 1503 zeilde Diego Lopez de Siqueira uit Lissabon uit. In 1509 bereikte hij met twee schepen de stad Malaka. De ontvangst te Malaka, aanvankelijk welwillend, veranderde heel spoedig in vijandigheid. Zo vijandig, dat Siqueira als complete oorlogsverklaring een paar argeloze Maleiers, een man en een vrouw, dood gevangen nam en ter dood brengen, waarna de afgehouwen hoofden met pijlen doorboord, de vorst werden toegezonden. Deze boodschap werd verstaan, maar de uitwerking was geheel anders dan de Siqueira verwacht moet hebben. De sultan nam onmiddellijk alle aan wal verwacht moet hebben. De sultan nam onmiddellijk alle aan wal zijnde Portugezen, - 21 man in getal, - gevangen, welke voor de onschuldigheid van hun bevelhebber hebben moeten boeten. Deze zelf, slechts misrekend zijnde toen hij dacht vroeg aan te jagen, verbrandde een van zijn schepen en vluchtte met het andere. Onderweg werd Knapvaart bedreven op Maleise en andere Handelsschepen, die niet eens te Malaka thuis behoorden.

In 1511 werd onder leiding van Affonso de Albuquerque, één van de grote koloniale figuren van Portugal, met een sterke vloot

Malaka aangegrepen. De sultan, niet op kwaadwilligheid voorbereid, had te weinig verdedigingsmaatregelen getroffen, ook te weinig gewapenden in de stad.

Zo viel in Augustus 1511 Malaka de Portugezen in handen. De sultan week uit naar Pahang en Djohor.

Verval van Malaka.

Te Malaka werd een fort gebouwd, en ondanks menige poging van sultan om, daarbij gesteund door Demak en Atjeh, later door de Hollanders, is het niet gelukt de Portugezen uit hun stelling te verdrijven.

Zij hebben echter gefaald in hun pogen. Malaka verviel, ook door de kaapvaart van de nieuwe meesters op de omliggende kusten en in de malakase wateren, en de represailles daardoor van Pasei, Pedir, Atjeh en Siam. De handel zocht natuurlijk andere havens.

Onder de Portugezen vestigde pater Xavier te Malaka de eerste christelijke missie in de oost. In 1559 werd deze missie door de paus verheven tot zetel van een bisschop. Veel vrucht heeft de propaganda voor het christendom, ondanks noeste arbeid daarvoor, niet gehad.

Bouw van Oorlog.

De handel van Malaka ging zich verplaatsen naar Atjeh. Het werd het grote tussenstation voor de handel van de monammedaanse kooplieden bewesten Malaka op onze archipel gedreven. Atjeh werd daardoor welvarend en machtig. Aanvankelijk was het een vazalgebied van Pedir. Nu onderwierp het Pedir en daarna Pasei, vanwaar uit Atjehers in 1524 de Portugezen verdreven.

In 1527 onderwierp Atjeh ook Aroe, het vroegere madjapaitse steunpunt in Noord Soematra. Atjeh was nu het centrum van het verzet tegen de portugese macht in Malaka. Van Atjeh uit werd de sultan van Djohor gesteund in zijn volgehouden strijd tegen Malaka.

Soms kostte het de Portugezen wel grote moeite zich staande te houden. Zo in 1551 tegen Djohor, gesteund door Javanen van Djapara, in 1568 en 1573 tegen Atjeh, in 1574 tegen een javaanse vloot.

Al deze verwikkelingen wekten schadelijk op de handel van Malaka en deden Atjehs Vloei toenemen. Malaka's aanzien daalde steeds meer, ondanks het feit dat later maleise vorstjes toenadering zochten tot de Portugezen, uit vrees voor een te sterk wordend Atjeh. In 1568 ging de sultan van Djohor zelfs zo ver, om met de Portugezen de Atjehers te bestrijden. Toen in 1585 opnieuw oorlog ontbrandde tussen Portugezen en Djohor sloot Atjeh met de eerstgenoemden vrede, om Djohor zijn les tuis te bezorgen. Die vrede duurde overigens niet lang en werd door de Portugezen zelf verstoord door nieuwe kaapvaart langs de atjehse kusten.

Al dadelijk na de komst van de Hollanders in Indonesië bestoorten zij de erfvijand. - Portugal was nu bij Spanje ingelijfd. In 1606 slaat Cornelis Matelieff de Jonge Malaka van de zeezijde af, Djohor van de landzijde. Een deel van de Portugese vloot werd voor Malaka door de hollandse vlootvoogd vernietigd en dit bracht een toenadering van Atjeh, dat weer vijandig stond tegenover Malaka, tot de O.I.C.

De O.I.C. had van alle aanvang het doel Malaka op de Portugezen te veroveren, daarbij tevens belettende dat Malaka Atjehs of Djohors bezit zou worden. De naijver tussen deze beide laatstgenoemde staten heeft het mogelijk gemaakt dat de Portugezen zich 130 jaar lang hebben weten te handhaven te Malaka.

In 1630 versloeg een portugese vloot uit Malaka een aantal engelse en nederlandse schepen voor Djambi. In 1633 begonnen hollandse schepen Malaka te blokkeren. De handel aldaar verliep. In 1640 werd de toestand te Malaka, van de landzijde nu bestookt door atjehse en djohorse troepen, van de zeezijde door atjehse en nederlandse schepen, onhoudbaar.

Op 14 Januari 1641 viel de stad bij een stormloop.

M A L A K A.

Malaka aan O.I.C. Diplomatie bracht de stad aan de O.I.C.

De volgende 150 jaren brengen weinig geschiedkundige feiten van belang t.a.v. Malaka, dat steeds van minder betekenis wordt. (Zie ook Djohor). De Engelsen hadden zich tegen het einde van de 18e eeuw van Pinang meester gemaakt, een goed deel van de handel aan zich getrokken, en daarmee de concurrentie van Malaka vernietigd. De O.I.C. was bovendien krachteloos geworden.

Malaka Engels. In 1795, bij het uitbreken vande oorlog tussen Engeland en Holland (Bataafse Republiek), ging Malaka aan de Engelsen verloren, die als eerste maatregel het monopolie van de O.I.C. afscharten. Bij de vrede van Amiëns (1802) kwam Malaka van Holland terug. Maar de oorlog tussen Frankrijk en Engeland (1802) deed Malaka met andere Hollandse bezittingen weer verloren gaan. Wel ging in 1813 Malaka weer over aan de Hollanders, als gevolg van de na-napoleontische tractaten, maar in 1824 werd het engelse bezitsrecht voor goed bevestigd tegen overgave van Benkoelen en enige weinig belangrijke westsoematraanse plaatsjes aan Holland.

Londens Tractaat. Bij dit Londens Tractaat van 1824 werd Holland uitgeschakeld van alle bemoeiïng met de aangelegenheden op het Maleise Schiereiland, zoals Engeland van soematraanse aangelegenheden werd uitgesloten, met uitzondering van Atjeh, waarover Engeland een beschermingsrecht bleef handhaven.

Eerst in 1833 was ook het landgebied van Malaka onder engels gezag gebracht.

Betekenis. De settlement beslaat bijna 1600 vierkante km, die geheel in kultuur zijn gebracht. De bevolking bestaat uit ongeveer 155.000 zielen; hiervan zijn rond 85.000 Maleiers, ongeveer 48.000 Chinezen; 20.000 Hindoes; en anderhalf duizend portugese halfbloeds.

De handel is van weinig betekenis.

Op het gebied van onderwijs is nog heel veel te doen.

Pinang.

Geschiedenis. De oorsprong van Pinang is van romantische aard. Francis Light, een zeekapitein en onderzoeker en een van de dienaren van de E.O.I.C., die in zogenaamde "country service" de Hollanders bestookte, huwde met een dochter van de sultan van Kedah. Dat was in 1785. De bruid kreeg als bruidsschat mee o.a. het eiland Pinang, als woonplaats van 109 vierkante mijlen voor het jonge paar. Kapitein Light was met die koninklijke bruidsschat wel een beetje verlegen. En in overeenstemming met zijn jonge vrouw en zijn vrijgevige schoonvader, droeg hij het eiland over aan de engelse Oost Indische Compagnie, onder beding dat hij zelf als gouverneur er over zou worden aangesteld. Aldus is op 17 Juli 1786 geschied.

Het station kreeg tegelijk een andere naam, nl. Prins-van-Wales-Eiland, ter ere van de latere koning George IV. De nieuwe van de gouverneur, later een stad geworden, werd Georgetown gedoopt. Die namen zijn in onbruik gebleven, en door weinigen onthouden. Men spreekt van Pinang (ong. Penang) zowel als het eiland of als de stad bedoeld wordt.

Er was aanvankelijk weinig bevolking op het eiland dat slechts 2 1/2 mijl van de vastlands-kust gelegen is. De Compagnie maakte er om te beginnen een strafkolonie en deportatie-plaats van (1805). Maar reeds in 1826 was Pinang hoofdplaats van de Straits settlements, omvattende Malaka en Singapoer. In 1837 werd

M A L A J A.

Singgapoer om zijn grotere belangrijkheid de hoofdstad. In 1867 werd Pinang in de toen gevormde Kroon-kolonie opgenomen. De bevoorrechting van de engelse Oost Indische Compagnie met de bezetting van Pinang was, het toen hollandse Malaka in het oog te houden. De verhouding tussen Engeland en Holland was sedert de amerikaanse vrijheids-oorlog niet zo vredelievend meer. Bovendien had het wereldmacht geworden Engeland een basis nodig voor zijn groeiende oosterse handel.

Pinang bleek een goede keuze te zijn geweest. Het was weldra een knooppunt van de handel van Madras uit op Siam, China, Oost Soematra en Indonesië. Toen in 1795 Malaka in engelse handen kwam was het reeds geheel overvleugeld door Pinang. Raffles oordeelde zelfs in 1807 dat het nuttig zou zijn om Malaka te ontruimen en bewoners naar Pinang te doen verhuizen. Het fort van Malaka werd gesloopt. Toen nu in 1818 het vervallen stadje weer aan Holland terugkwam, voor 6 jaar slechts, tegen het advies van de staatsman Raffles, was diens geniale tegenzet Singgapoer te stichten. (1819) Zo ging de sleutel tot het gehele oosten over in britse handen tot onsterfelijke roem van zijn moedige en vooruitziende stichter. Op 28 Oct. 1914 was Pinang, toen een grote en volkrijke handelsstad van ruim 110.000 inwoners, het toneel van een heldhaftige romantische gebeurtenis. Vroeg in de morgen verscheen de lichte duitse kruiser "Emden" voor Pinang, stoomde kalm de haven in, schoot daar de russische kruiser "Zhemchug" en de franse torpedojager "Mousquet" in de grond, bombardeerde het fort en stoomde daarop ongedeerd weg op nieuwe avontuur.

Cijfers. Het eiland Pinang telt tans ongeveer 340.000 inwoners, de stad bergt er ongeveer 130.000, meest Chinezen en Kaleiers.

Pinang is een vrijhaven. In 1926 liepen ruim 6000 schepen, totaal ruim 11.000.000 ton metende, in 1935 bijna 8000 schepen (18 millioen tons) de haven binnen.

De handel is welhaast uitsluitend transitohandel. Hij beliep in totaal in 1934 ruim 700 millioen gulden. Een tiende gedeelte hield van betrof de uitvoer van tin.

Wellesley en de Dindings.

Ontstaan. In 1798 stond de sultan van Kedah aan de Engelse-Oost Indische Compagnie een smalle strook gronds tegenover Pinang op de kust. Deze Provincie Wellesley is dicht bevolkt en herbergt op zijn 280 vierkante mijlen een zielental van rond 150.000, voornamelijk Kaleiers en Chinezen. Het aantal Europeanen en Indo-Europeanen is er naar verhouding aanzienlijk.

De provincie wordt bestuurd door een ambtenaar, ondergeschikt aan de resident te Pinang. Veel geschiedenis is er van Wellesley niet te melden.

De Dindings liggen wat zuidelijker op de kust van Perak. In de miniatuur-kolonie heeft politiek in het geheel geen betekenis. Ze is schaars bevolkt. (12.000 zielen op 180 vierkante mijlen)

---

6. Cocos of Keeling-Eilanden.

Geschiedenis. In 1609 ontdekte kapitein William Keeling een groep eilanden, 25 bij elkander, een atol vormende, in het zuiden van de Indische Oceaan, ver zuidwest van Bantam. Hij noemde de groep de Cocos-eilanden, naar de dichte klapperboom-wouden, die hij er aantrof.

In 1823 vestigde zich er een ondernemend man, Alexander Hare, vroeger resident van Bandjermasin tijdens het Engelse Tussenbestuur. Hij kwam met een aantal slaven. Op een ander van de 23 eilanden kwam een paar jaar later John Ross zich vestigen met zijn familie. Hare's slaven lieten hem in de steek en liepen naar Ross over die een vriendelijker mens schijnt te zijn geweest.

In 1829 zond de regering te Batavia een ambtenaar naar de eilanden om eens na te gaan, wat daar eigenlijk bezig was te worden. Hare wilde geen bescherming hebben. Ross vroeg om de voorwaarden van een hollands protectoraat. Gouverneur generaal Van den Bosch wees elke gedachte aan inbezitneming echter af. In 1832 trok Hare weg. De familie Ross bleef als enige bezitster van de Cocos-Eilanden over. Het hoofd van deze familie heeft zich sedert romantische "Koning van de Cocos-Eialnden" genoemd.

Wel besloot gouverneur generaal Merkus in 1841 de eilanden onder nederlands gezag te stellen, maar in Holland wilde men er niets van weten. Later heeft de gouverneur generaal Duymaer van Twist (1856) het plan van Merkus weer opgenomen, maar er werd weer "tegen" geadviseerd.

In dat zelfde jaar woei er de britse vlag. Eerst werden de eilanden onder het gouvernement van Ceylon gebracht; in 1882 echter bij de Straits Settlements getrokken. In 1903 werden zij administratief bij Singgapoer gevoegd. De familie Ross is niettemin nog altijd eigenares van de eilanden gebleven.

De atol is bezig te groeien. Vooral na de uitbarsting van de Krakatau groeide de kustlijn aan door de grote hoeveelheden puimsteen welke er heen dreven en in de atol-ring vastgehouden werden.

Eind 1914 waren de Cocos-Eilanden het toneel van de laatste dappere strijd van de "Embden", de duitse kruiser, die aldaar met de sterker vijand, de australische pantser-kruiser "Sydney", het gevecht opnam. Een deel van de bemanning van de "Embden" ontkwam in een zeilsloep en belandde te Padang.

Bijzonderheden. De eilanden bergen kostbare beddingen van guano, en kalkfosfaat-afzettingen. De uitvoer omvat ook grote hoeveelheden klapperolie en copra. Wetenschappelijke vorsers, Forbes (1878) Guppy, Ridley en Andrews, vonden er uiterst belangrijk onderzoek-materiaal.

Charles Darwin beschrijft de eilanden reeds eerder als tipische atol in zijn dagboek van de "Beagle".

Er is een bevolking van ongeveer 1000 zielen.

Christmas-Eiland.

Geschiedenis. Op 190 mijlen bezuiden Bantam ligt een eiland van 18 bij 13 km. Op een hollandse kaart van 1666 wordt het eiland Moni genoemd. De ontdekking lag voor de hand, waar de zeilschepen van de O.I.C. het in hun koers vonden van Straat Soenda naar Kaap de Goede Hoop. Denkelijk zullen de Portugezen het eiland de naam Moni gegeven hebben.

In 1688 werd het eiland bezocht door Dampier, die het onbewoond vond. In 1891 werd een groot deel er van verpacht aan Ross, de eigenaar van de Cocos-eilanden, en aan Sir John Murray. In 1897 nam een maatschappij hun pachtrecht over. Murray, de bekende wetenschapsman die heel wat fortuin beschikbaar stelde voor een onderzoek van de Indische Oceaan, heeft ook het Christmas-eiland doen onderzoeken door de geoloog, Dr. G.W. Andrews van het Brits Museum.

Het eiland wordt bestuurd door een ambtenaar van de Straits-regering. In 1926 bestond de bevolking uit ruim 1000 zielen.

meest werknemers van de maatschappij, die jaarlijks belangrijke hoeveelheden kalkfosfaten uitvoert.

Labocan.

Bijzonderheden. Dit kleine eiland aan de kust van Boeroeno (of Broenei) heeft een uitstekende natuurlijke haven (Victoria-Harbour) en is een stapelplaats voor de handelsproducten van Noord Borneo en de Soeloe-Eilanden, met bestemming Singgapoer waarvan het 725 mijl verwijderd is. De import bedroeg in 1926 rond 3 millioen straits dollars; de uitvoer bijna 4 millioen. De bevolking telt ongeveer 7000 zielen, meest Kadajans (Dajaks). Een 1000-tal Chinezen leven er ook, een handvol Maleiers en enkele Europeanen.

Een onderzeekabel verbindt het eiland met Singgapoer, Hongkong en Noord Borneo.

James Brooke

Geschiedenis. De E.O.I.C. had haar hoofd gesteten op de Soeloe-Eilanden waar de zeerovers van die archipel haar reeds dadelijk bij aanvangen tot vestiging verdreven hadden. In 1775 poogde zij toch van Labocan een handelsstation te maken.

Dit mislukte, het eiland raakte geheel onbewoond, en was een verzamelplaats van zeeroof-expedities van de vermetele Soeloes.

In 1846 werd er weder aandacht aan gegeven in verband met het romantische avontuur van James Brooke, de radja van Serawak. Brooke wist de sultan van Broenei er toe te brengen om het eiland aan Engeland af te staan, waartegenover hij op zich nam om Broenei van de zeerovers plaag af te helpen.

Zo werd Labocan een britsche marine-station zonder veel betekenis. In 1848 had men te Londen toch nog altijd grote plannen met het eiland. Labocan werd tot kroonkolonie verheven in verband met de koloniale staatkunde van die tijd, die er heil in zag om britsche bezittingen over de gehele aardbol te verspreiden, welke als een ongelijke keten om de wereld zouden liggen, om die wereld te beheersen. Er werd een garnizoen gelegd op het eiland.

Maar de kroonkolonie leverde verlies op. In 1869 werd het daarom financieel onafhankelijk gemaakt. In 1871 werd het garnizoen opgeheven.

In 1905 werd het beheer toevertrouwd aan de British North Borneo Company. Maar toen ook dat geen uitkomst bracht, werd Labocan onder de gouverneur van de Straits Settlements geplaatst (1907).

Steenkoolontginning is niet loonend gebleken. Er zijn slechts sporen van petroleum gevonden.

B. BRITS BORNEO.

Serawak.

Geschiedenis. De meest romantische nieuwere geschiedenis in het indonesische deel van Azië levert ons de Onafhankelijke Staat van Serawak in het westelijk deel van Noord Borneo.

Serawak werd door een enkel ondernemend en doortastend man van wreedaardig en berdvechtig avonturier tot een, onder zijn volgers tot welvaren gebrachte, staat gemaakt. James Brooke bouwde tot die stichter, een uniek voorbeeld van de enkeling, die op eigen houtje een staat bouwt.

In de 16e eeuw en 18e eeuw bezette Madjapait grote gebieden van het huidige Serawak, nl. Lundang of Sedilum aan de Redjang, Sedu bij Saboeng aan de Lemanak, Sadok aan de Lingga.

vol van kadjapuit breidde Broenei zich uit over het huidige Serawak.

Voor 1840 is de naam Serawak niet bekend, behalve aan zijn eigen weinige bewoners. Het was een smalle strook lands langs de kust van de Zuid Chinese Zee, schatplichtig aan en behorende tot het sultanaat Broenei, dat ten noorden er van gelegen was. Stedehouder van Broenei in Serawak was Radja Moeda Hassim, de oom van de sultan van Broenei. Tegen deze Moeda Hassim waren de Binnenland- en Zee-Dajaks in wimmende opstand gekomen. De kuststreken werden geteisterd door een onuitroeibaar lijkende zeerovers-bevolking, die de gehele noordkust van Borneo onveilig maakte en brandschatte.

Daar kwam in 1840 een engels schip, de "Royalist", eigendom van en gecommandeerd door James Brooke voor Serawak. Hij bood Radja Moeda Hassim zijn hulp aan tegen de opstandelingen, welke hulp werd aangenomen.

James Brooke. In 1803 werd de jonge James geboren. Zijn vader was ambtenaar in dienst van de E.O.I.C. Hij zelf werd in Engeland geboren en opgevoed, en vertrok als luitenant in de dienst van de E.O.I.C. naar Bengalen (1825). Hij werd in Burma gevaarlijk gewond en ging naar Engeland terug. Vier jaar later bereisde hij China en reeds toen kwam de idee bij hem op, op avontuur te gaan naar de indonesische eilanden. Toen zijn vader hem bij zijn dood een groot fortuin naliet, kon hij aan zijn zin tot avontuur toegeven. Hij kocht een klein schip, rustte dit uit, ook met een paar stukken geschut, bemande het en in 1838 deed hij de zeilen op groot-avontuur. In 1839 was hij aan Borneo's noordkust, na ook tussen de eilanden rond Selebes naar avonturen te hebben gezocht. Daar vernam hij van de opstand tegen Broenei. Dadelijk was hij bereid de gelegenheid, die zich hier voordeed, aan te grijpen. Begin 1840 begon hij zijn merkwaardige oosterse loopbaan.

De rebellen hadden zich verschanst te Bidah, waar zij een ruwe benteng hadden opgeworpen. Brooke was zo gelukkig de ene overwinning na de andere te behalen. Zo kwam de opstand tot een eind. De sultan van Broenei zette hem daarop als stedehouder over Serawak, in de plaats van Hassim. (1841) De Radja Moeda Brooke wijdde zich de eerste jaren aan het ontwerpen van wetboeken en regelde zich de eerste jaren aan het ontwerpen van wetboeken en regelde zich de eerste jaren aan het ontwerpen van wetboeken en regel

Brooke heeft in zijn brieven verzekerd dat hij een vurig aanhanger was van Raffles, en dat hij zich wilde wijden aan de verwezenlijking van Raffles' plannen tot bevestiging van Engeland's belangen in de Archipel.

Serawak De strijd tegen de zeerovers en de land-Dajaks duurde zes jaar, eindelijk-eindgetrokken, voordat het voornaamste verzet gebroken was. Aanvankelijk.vankelijk was Brooke van stedehouder, leenman van de sultan van Broenei geworden. Daarvoor moest hij de sultan 2000 dollars per jaar betalen. Maar hij kwam deze zijns niet na. In 1846 werd echter de hoofdstad Broenei door Brooke bestormd en ingenomen en de sultan was toen wel gedwongen om hem het leengebied Serawak in eigendom af te staan, terwijl Engeland als tegenprestatie voor de hulp van de uitroeiing van de zeeroof, het eiland Labocan opeiste. Ook dit was Brooke's werk, die daarna een brits marinestation inde buurt had, en zo gelukkig was geweest daarvoor te London belangstelling te hebben kunnen ekken.

Radja Brooke. Als rechtmatig heerser van Serawak kwam James Brooke in 1847 in Engeland terug. De stad London schonk hem het ere-burgerschap. Groot Britannië verhief deze aventuurlijke maar toch grote zoon van het engelse volk in de adel. Bovendien werd hij tot consul-generaal in Broenei en tot gouvernour van Labocan benoemd.

Zo ging Koning James I van Serawak naar Borneo terug. Met Broenei werd een tractaat gesloten, bepalende dat de sultan zonder toestemming van Engeland niet met andere mogendheden in relatie zou treden. Een maatschappij tot ontginning van steenkoolmijnen op Labocan werd opgericht. Maar het bleek dat geen lonende productie verwelijk was.

Ook na zijn terugkeer naar Borneo moest James I tegen de zeeroof te velde trekken, nu ook ten bate van Broenei en Noord Borneo. Het waren nu voornamelijk piraten van de Saribas en Sekarangstammen.

Brooke Radja. In het engelse parlement werden echter (in 1851) stemmen luid, die Brooke van noteloze wreedheid beschuldigden. Tegenover de zeerovers zou zonder enige vergevingsgezindheid opgetreden zijn. Ook zou Brooke een koppenpremie hebben ingesteld, zowel in zijn strijd tegen de Dajaks te land als die te water en daarmee de koppensnellerij, een sterke prikkel hebben gegeven, zodat het tot een winstgevend beroep was geworden en een hand over hand toenemende verruwing en bloeddorstigheid dood ontstaan. Behalve deze zware beschuldiging, werd hem verweten dat hij zelf voor de ingeleverde menschenkop zijn "head-money" van de sultan van Broenei opeiste en uitbetaald kreeg.

Brooke spoedde zich naar Engeland om zich zelf te verdedigen. Dit deed hij met zoveel welsprekendheid en overtuigingskracht, dat het wel scheen, dat er verdenking geen bestaansrecht kon worden gegeven. Er werd een commissie van onderzoek benoemd, die, te Singapoer gevestigd, de beschuldigingen zou onderzoeken.

Wel kwam deze commissie tot de conclusie dat de juistheid der beschuldigingen "niet bewezen" kon worden, maar niettemin werd Brooke onthoven van zijn ambtelijke functies van gouverneur van Labocan en consul-generaal te Broenei. Het "head-money" werd afgeschaft.

Opstand. Hernieuwdelijk kwam het volk van Serawak sedert dien in opstand tegen zijn Radja, wel een teken dat men hem niet bizonder gezind was. In een van zijn brieven van 1850 had hij geschreven dat hij geen greater task zou vinden to make inroads uit de [illegible]

M A L A J A.

In 1857 brak er een gevaarlijk oproer uit onder de Chinezen, die naar zijn leven stonden. Zijn huis en bezittingen werden door de rebellen met de grond gelijk gemaakt.

Uit zijn hoofdstad Koetjing moest hij vluchten. Maar hij was nog altijd James Brooke, verzamelde een kleine troep Maleiers en enkele Europeanen om zich heen, en viel de Chineze aan. Zo veroverde hij zijn hoofdstad terug.

Moedeloos geworden en niet meer gezond, gaf hij het bewind over zijn rijk in de handen van een neef, en vertrok naar Engeland. Rijk was hij door zijn koningsschap niet geworden. In Engeland trof hem een beroerte, die hem gedurende drie jaren verlamde.

Pogingen om Serawak aan Engeland, later aan Holland te verkopen mislukten. Dank zij een nationale inschrijving kon voor hem een landgoed in Devonshire worden aangekocht.

Brooke's Einde. Hij was echter geen mens om te rentenieren. In 1862, wat moer op dreef, ging hij naar Serawak terug, en weer moest hij een oproerige uitbarsting onderdrukken.

Hij stierf op zijn landgoed in 1868, en werd als heerser van Serawak opgevolgd door zijn neef Sir Charles Johnson Brooke (geboren 1829), die zich Charles I mocht noemen.

Protectoraat. In 1863 was Serawak door Engeland als onafhankelijke staat erkend.

Nu werd in 1888 tussen Engeland en Serawak een verdrag gesloten, waarbij Engeland protectoraat over Serawak zou uitoefenen, in ruil waartegen Serawak de regeling van zijn buitenlandse verhoudingen aan de regering te Londen overdroeg. Daar is nu een Departement Serawak onder leiding van een Government Agent, bijgestaan door een Raad van Advies, een unieke organisatie binnen het britse wereldrijk.

In 1882 was intussen Serawaks gebied uitgebreid langs de kust, in 1884 tot voorbij de Trosan-rivier, in 1890 voorbij de Limbong-rivier, in 1904 voorbij de Lawas-rivier. Zo werd Brocnei geleidelijk door Serawak opgegeten.

In 1863 was James Brooke onderscheiden met de hoogste Bath-orde. Zijn opvolger Charles kreeg het grootkruis van de orde van St. Michael en St. George. In 1904 schonk koning Edward VII hem de titel van Hoogheid.

In 1917 bezette de derde Brooke, zoon van de tweede Radja, de troon van Serawak, Charles Viner Brooke. Ook hij is hoog onderscheiden geworden en ook hij voert de titel van Zijn Hoogheid.

Serawak De roerige dagen zijn voorbij. Serawak wordt tans bekwaam en verlicht geregeerd. De voornaamste inkomst-bronnen van de staat zijn de in- en uitvoerrechten, monopolies, landrente en mijnbouwrechten. De economische en finantiële toestand van de staat is gezond. Er is geen openbare schuld. Het onderwijs ontwikkelt zich.

Er zijn departementen van Publieke Werken, Landbouw, Handel, Boswezen, Onderwijs, Volksgezondheid met goede hospitalen. Koetjing staat in draadloos verkeer met Singgapoer.

Een groot deel van de bevolking is gekerstend.

Bijzonderheden. De bevolking wordt geschat op ruim een half millioen, levende op een oppervlakte van ongeveer 120.000 vierkante kilometers (de oppervlakte van Engeland met Wales). De bevolking bestaat uit mohammedaanse Maleiers en nog animistische Dajakstammen (Ibans, Moeroots, Kajans, Kenjah's, Poenans en Klemantans). Er leeft ook een groot aantal Chinezen. Koppensnellen is vrijwel geheel uitgerooid. Sago, peper, rubber, copras, de illipe-noot (engkabang), rotan in 20 soorten, enkele van hoge kwaliteit, kamfer en een

weinig steenkool worden gewonnen en geexporteerd. In 1910 werd eerste petroleum te Miri gewonnen. In 1926 was de productie 680.000 tons. Voor de engelse marine is altijd een aanzienlijke hoeveelheid olie in reserve.

Er wordt voorts goud, zilver, kwik en antimoon in de bodem gevonden, terwijl ook steenkool in uitgestrekte lagen aanwezig, maar nog weinig in exploitatie is.

Koetjing is de hoofdplaats met ongeveer 30.000 inwoners. Sibo is de grootste chinese nederzetting. Miri in het noorden is door de petroleum bezig tot een aanzienlijk centrum uit te groeien. Het aantal Europeanen in Serawak bedraagt nog geen 500.

Broenei (Boeroene).

Aanvang. Broenei's geschiedenis in lang vervlogen eeuwen bevat roemvolle bladzijden. Nu is Broenei teruggevallen tot een onbeduidend staatje met misschien 30.000 inwoners.

Een beschreven steen te Broenei verhaalt in het maleis de genealogie (geslachtenleer) van zijn vorsten. Deze steen dateert uit 1221 (mohammedaanse jaartelling; 1804 n.C). In de kraton van de sultans wordt nu nog de geschiedenis van de vorsten in een heilig boek bijgehouden. Even heilig zijn de vorstelijke poesaka die het eigendom zijn van elke volgende sultan. Daaronder zijn de "Noba Nagara" (koninklijke gongs) afkomstig van Djohor en Menangkabau en de "Goenta Alamat" (bel-emblemen), geschenk van sultan Bakhel van Djohor of van Malaka.

Onder Madjapait. In de 14e en 15e eeuw was Broenei leengebied van Madjapait, nadat het door generaal Adia Ningrat onder keizer Angkawidjaja veroverd was voor het javaanse imperium. De leenman van Madjapait was Broenei's eerste sultan Allah-ber-Tata, denkelijk een Bisaja van afkomst. De leenplicht was niet zwaar. Madjapait eiste vrije handel en vrije vestiging voor al zijn onderdanen in Broenei en de simbolische schatplicht van een tempajang areka-olie per jaar. Ten aanzien van de godsdienst was Madjapait ook even duldzaam als elders. Het had er ook geen bezwaar tegen dat sultan Allah-ber-Tata bij een bezoek aan Djohor tot de islam overging, welke godsdienst hij daarna voor al zijn onderdanen verplichtend stelde.

Op het eind van de 15e eeuw verdween Madjapait uit de geschiedenis en ook Broenei brokkelde van zelf los uit het imperiaal verband van de voormalige moederstaat. Een periode van opbloei ging Broenei tegemoet onder de leiding van ondernemende vorsten.

Glans-periode. Een daarvan was sultan Berkat, een arabische opperrechter in Broenei; die gehuwd was met een nicht van sultan Allah-ber-Tata. Hij zelf was afkomstig van Taïf in Arabië. Sultan Berkat bouwde de moskee in Broenei en verbreidde de islam door verovering. Zo onderwierp hij het huidig Serawak aan zijn gezag. Dit Serawak bestond uit grote landstreken, koloniën van Madjapait aan de mondingen van de rivieren Redjang, Batang Loepar en Lingga. Nakomelingen van deze veroveraar trokken nog verder westwaarts en bereikten het huidige Sambas, en verder noordwaarts en bereikten Maloedoe, ook dit een voorheen madjapaits kolonisatie-gebied.

Zo strekt zich in zijn glanstijdperk Broenei, dat Madjapaits erfgenaam was geworden, uit langs de gehele kust van Noord Borneo en bepaalde het zijn zuidgrenzen in de bergketenen, vrij evenwijdig aan de kustlijn gaande van noord-oost naar zuid-west.

Een merkwaardige muur bouwde Berkat dwars over de mond van de Broenei-rivier en zich voortzettende op de eilanden Maja Orang en Tjermin, door een groot aantal met stenen beladen chinese

jonken te doen zinken en daarop de muur te metselen, waarvan de ruïne tussen de beide eilanden nog tans bestaat. Deze versterking moet buitenlandse zeerovers gegolden hebben, die als een gesel periodisch de kusten van noord- en oost Borneo afliepen, plunderden en brandschatten. Wanneer precies deze, voor die tijd formidable vestingwerken ter bescherming van het rijke Broenei gebouwd zijn, is nog niet met zekerheid na te gaan. Zoveel is zeker dat toen het restant van Maghallanes' vloot in Augustus 1521 voor Broenei verscheen, deze muur reeds gereed was, zoals uit de beschrijving van Pigafetti, de scheepsschrijver, blijkt.

Broenei en de Spaanjaarden.

Nadat Maghallanes in April 1521 in een gevecht tegen de eilanders van Mactan (Mahdan) bij Sèboe gesneuveld was en nadat zijn opvolger Duarte de Barbosa met vele andere Spanjaarden op Sèboe zelf ter dood gebracht waren, namen de overblijvenden met twee schepen, "Trinidad" en "Victoria", de wijk in de hoop Borneo te bereiken. Zo hadden de Portugezen een betrekkelijk klein eiland op hun kaarten aangegeven. Vermoedelijk waren zij in Noord-Borneo geweest, toenmaals gebied van Boeroene, en, vermoedelijk alweer, hebben zij dit Boeroene verbasterd tot Borneo.

De beide Spaanse schepen bereikten inderdaad de stad Boeroene (Broenei zullen we nu maar verder zeggen). Zij waren volgens de beschrijving van Pigafetti zeer onder de indruk van de macht en de weelde van de stad, waarin zij aanvankelijk vriendschappelijk werden ontvangen. Die vriendschap verkeerde, denkelijk door de geloofsijver van de Spanjaarden, in een islamitisch land. Een aantal Spanjaarden werd aan land gevangen genomen en een herhaling van reeds zo vaak plaats gehad hebbende gebeurtenissen wordt door de geschiedenis opgetekend. Bedoelende de lieden aan land te dwingen tot vrijgeving van de gevangenen, namen de Spanjaarden handelsvaartuigen in beslag, en mensen gevangen, wier lot, toen de Kastilianen hun doel toch niet bereikten en heenvoeren, al even tragisch geweest zal zijn als dat van de in Broenei achtergebleven spaanse gevangenen.

Sultan Boelkia.

De hierboven besproken gebeurtenissen hadden plaats onder de regering van Sultan Boelkia, Broenei's grote veroveraar. Hij is evenzeer bekend als sultan Makoda Hagam en leidde militaire expeditics naar Java, Malaka en Luzon, en langs alle kusten van Borneo. Aan hem is een grote uitbreiding van zijn rijk te danken geweest. Daarbij was hij een vroom dienaar van zijn God en waar hij macht en gezag kreeg, dwong hij de lieden in te gaan tot het geloof van Mohammad.

Zijn graf, fraai uit steen gehouwen, wordt nog steeds te Broenei vereerd. Pelgrims gaan er heen en hopen er een souvenier van te kunnen medenemen als een talisman.

Spanjaarden terug.

Zestig jaar na de dramatische eerste ontmoeting met de Spanjaarden zag Broenei ze op eens weer terug (1580). Met een sterke troep soldaten overviel de vreemdeling de stad, maar de sultan week het binnenland in, om deze plotselinge vijanden daarheen te lokken. De Spanjaarden waagden dit niet, zij bleven wachten, - waarop is niet bekend, - zij verzwakten door het klimaat, ziekte en gebrek aan leeftocht. Toen kwamen de Maleiers weer opzetten en dreven de invallers weer terug op hun schepen.

Gedurende bijna twee eeuwen vernemen wij niet veel meer van Broenei.

Magelsen.

Dan, in de 18e eeuw, werd aan de E.O.I.C. vergund een kantoor te bouwen in de hoofdstad. Maar Broenei was in verval geraakt, de handel was er van geen betekenis meer. De E.O.I.C. gaf de nederzetting weer prijs. Het verval vrat door. In de 19e eeuw was het oude Broenei tot een zeeroversnest geworden, bevolkt door ver-

wetele piraten, die tot verre in de omtrek en op verafgelegen kusten van de eilanden bitter gehaat en gevreesd waren. Broenei zelf was een beruchte slavenmarkt, waar de piraten-hoofdmannen als commissionairs of als handelaars voor eigen rekening in de bieding kwamen, om de koopwaar dan in verre streken van Indonesië aan de kopers af te leveren of ter veiling te brengen.

In dit verband wordt hier verwezen naar de geschiedenis van Serawak.

De zeeroof was in Brooke's tijd zozeer tot beroep geworden, de vorstelijke Heerser te Broenei ook Brooke voor een piraat gehouden heeft, die op piratenwijze voor zijn hulp beloond werd met het leengoed Serawak, waar hij de sterkste was geblieken. Vandaar dan ook dat de stad Broenei later door de Engelsen, - ook James Brooke, was daarbij, - op de zeerovers dáár moest worden bestormd en genomen, waarna de afstand van Labocan aan Engeland volgde.

Protectoraat. In 1888 werd Broenei onder Brits protectoraat gesteld, waarin 1906 bij tractaat het Brits protectoraats-bestuur werd geregeld, ongeveer op de wijze, die wij van de Ongefedereerde Maleise Staten kennen.

Bijzonderheden. Van het oude machtige Broenei, dat zich uitstrekte over het zuidelijk deel van Palawan tot Sambas is niet meer overgebleven dan een driehoekige enclave in Serawak, met ongeveer 120 km. kustlijn en een oppervlakte van ongeveer 7000 vierkante km., bewoond door ongeveer 30.000 zielen.

De sultan krijgt een jaargeld van 12.000 singgapoorse dollars.

De bevolking bestaat uit Maleiers, Kadajans, Orang Kookits en Negroïds.

De hoofdplaats, door de bewoners Broeni geheten, draagt ook de naam Dar-el-Salam, hetgeen Stad van Vrede beteken. Die naam is wel toepasselijk. Er heerst de vrede van de wegkwijning.

De uitvoer omvat areka, rubber, sago, koperwaren, huiden, (2 mill. dollars. 1926 door de rubber-boom: gewoonlijk geen millioen dollars); de invoer: rijst, tabak, stukgoed, suiker, petroleum, (gewoonlijk ongeveer 1/22mill. dollars waarde). De staatsinkomsten bedragen in het blooijaar 1925 315.000 dollars; de uitgaven 248.000 dollars.

Brits Noord Borneo (Sabah).

Eerste Berichten. Zelfs tans is het uitgestrekte gebied heel schaars bevolkt. (4 zielen per vierkante km.). In de nacht van de tijd zal Noord Borneo nog armer aan bewoners geweest zijn, en een vruchtbare wildernis geheerst hebben. Hierin ligt de oorzaak dat er van een geschiedenis van dit rijke gebied nauw sprake is.

In de 15de eeuw was er een kleine kolonie van Madjapait, gehoorzaamheid op het tegenovergelegen eiland Balambangan en pretentie op het oostelijk gedeelte van Noord Borneo.

In het noorden, Saloedoe (tans Marooedoe), met een javaanse vestiging (Sanggitans). Ook oefende Madjapait niet geheel onbetwiste suzereiniteits-rechten uit op de Soeloe-Archipel, welk sultanaat (Soeloe), sedert eeuwen een soort van opper-bezitsrecht deed gelden

Madjau's. De kusten van Noord Borneo waren eeuwen lang de schuilplaats voor de piraten (madjau's, perompak), zo mede de Soeloe-archipel zelf, Mindanao, Palawan, en de duizenden eilanden van de zuidelijke Filipijnen. Eeuwenlang hebben deze driestе piraten de geschiedenis van dit uitgestrekte gebied van Indonesië, van Celebes

tot Makasar, van Indragiri tot Halmaheira, beinvloed, zijn trekken gegeven en ten dele zijn karakter gevormd.

De economische geschiedenis van deze zeeroof als beroep is overwaard geschreven te worden. Wij hebben er hier reeds enige malen mee kennis gemaakt, bij de behandeling van de geschiedenis van de Filipijnen zullen wij ons diepergaand met deze zeeroof moeten bezighouden.

Dit staat wel vast dat het de badjau's (badjo's) waren, die beletten dat een rustige landbouwende bevolking zich in Noord Borneo aan de ontwikkeling van deze rijke gebieden kon wijden. Nog tans herinneren talloze kustvlekken in hun namen aan hun oorsprong als piraten-nederzettingen. Het sultanaat van Soeloe was in waarheid gedurende lange tijd een regelrechte, goed georganiseerde piratenstaat, met vele duizenden tellende, goed gewapende legers, die Engelsen, Nederlanders, maar vooral Spanjaarden en Portugezen bij talloze gelegenheden hun macht en koelbloedige wreedheid hebben doen gevoelen.

Jongste Geschiedenis.

In 1864 gelukte het de Verenigde Staten om met Broenei een handelstractaat te sluiten. Er werd een consul te Broenei gevestigd, J.W. Torrey, die tegelijk handelsman was en een amerikaanse handelmaatschappij oprichtte. Deze American Trading Society verkreeg in 1866 tegen een pachtsom zowat heel Noord Borneo in exploitatie. De onderneming was echter een mislukking door het gebrek aan arbeiders, en ook een poging om chinese werkkrachten te importeren faalde.

De amerikaanse maatschappij was na een jaar of zes bereid haar rechten over te doen. Inderdaad gelukte dit. De consul van Oostenrijk-Hongarije te Hongkong, Baron von Overbeck, wist Wenen warm te maken voor de overname van de concessie. Een oostenrijks oorlogsschip verscheen in de noord-borneose wateren, deed onderzoekingen en verkenningen, maar rapporteerde ongunstig. Von Overbeck vond dan te Hongkong een medestander in de britse koopman Alfred Dent (later Sir Alfred) en beiden namen de concessie over.

De engelse regering zag dit alles zonder veel belangstelling aan. De herinnering aan het echec van een eeuw geleden was nog niet vervaagd. In 1772 hadden Britten gepoogd zich te Pasir (Oost Borneo), toen reeds een handelscentrum, te vestigen. Maar dat pogen faalde. Het volgende jaar trachtten andere Engelsen zich op het eiland Balambangan, oude handelsnederzettingen van Madjapait neer te laten (1773). Twee jaar later hadden de soeloese piraten er hen met bebloede koppen van verjaagd, ondanks hun militaire macht, meest uit Boeginezen bestaande. Een nieuwe poging, in 1803 herhaald, had geen beter resultaat.

Overbeck en Dent gingen met moed aan de slag. De pachtsom bedroeg 7.500 dollars aan de sultan van Broenei voor een gebied van ruim 60.000 vierk. km., de Golf van Java, zich uitstrekkende van Kimanis op de westkust tot Sebockoe op de oostkust. Nu bestond het gezag van Broenei daar slechts in naam. Meer dan die kleine pachtsom haalde de sultan er zeker niet uit.

Er volgde nog een formele overdracht van de souvereiniteitsrechten van de sultan van Soeloe, Broenei's suzerein, aan de nieuwe maatschappij. Maar voordat men aan daadwerkelijke kolonisatie-arbeid kon gaan, had Von Overbeck er genoeg van. Hij droeg zijn rechten over aan Dent, die zijn concessie in een maatschappij inbracht. Deze werd dan in 1881 uitgekocht door de geoctroyeerde British North Borneo Company voor 3 1/2 millioen gulden.

Engeland en Spanje protesteerden, verklarende dat het zijn gebied was, aangezien de sultan van Soeloe een tractaat met Spanje had gesloten, waarbij hij Spanje's suzereiniteit had erkend. Daar Spanje niets in feite kon aantonen om zijn bezitsrecht te staven, werd met dit protest geen

protest door het machtige Engeland geen rekening gehouden.
Ook Holland protesteerde. Namelijk ten aanzien van de grenzen-
bepaling. Ook met dit protest wist Engeland raad. In 1888 werd het
protectoraat van Britannië over de Onafhankelijke Staat Noord-
Borneo aan de wereld bekend gemaakt en in 1891 werd de grens met
het nederlandse gebied definitief vastgesteld, weinig afwijkend
van de oorspronkelijke aangifte.
Het gebied van Noord-Borneo werd ten koste van Broenei nog
gebreid.

Opstanden. Dit bracht opstanden van de nakomelingen van de vermetele ze-
rovers van voorheen te weeg. Vooral de laatste, onder Mad Saleh,
zelf nog een badjau, was gevaarlijk en werd na jaren door wapen-
geweld neergeslagen (1900) waarbij Mad Saleh zelf sneuvelde.

Bijzonderheden. Het gebied van Brits Noord-Borneo beslaat tans ruim 70.000
vierkante km. en heeft een kustlijn van meer dan 900 mijlen.
De hoofdplaats is Sandakan, (10.000 inw.) tevens zetel van
bestuur. De census van 1921 gaf voor de totale bevolking ruim
257.000 zielen aan. Hiervan woonde 3/4 gedeelte aan de westk
De bevolking bestaat uit Doesoens, Kadajans, Ilanoens, Badja
(dit is dus zelfs tot volksnaam geworden, wat van betekenis
en Maleiers van elders.
Er is op de oostkust, in de buurt van Cowie Harbour, stee
gevonden, echter nog niet in hoeveelheden die lonende exploi
mogelijk maken. Goud is aangetroffen in de oostkust-rivieren.
Sporen van petroleum, ijzererts, koper, zink en antimoon zijn
eveneens gevonden. Maar de waarde van het gebied ligt voornam
in zijn bosproducten. Er is onuitputtelijke rijkdom aan uitste
de houtsoorten: voorts levert de natuur getah, rotan, mangrot
bast, eetbare noten, guano, eetbare vogelnestjes en andere w
volle export-artikelen.
De industrie levert rubber, tabak, sago, copra, koffie, p
gambir en suikerriet.
Het arbeiders-probleem is een grote moeilijkheid. De binne
landse handel is tans bijna geheel in chinese handen. De gori
bevolking maakt het mogelijk om in een politiemacht van 600 m
een voldoend werkzaam instrument te hebben voor het handhaven
de orde.
Het grootste deel van de bevolking belijdt islam nog chri
tendom. Maar leeft nog in een denkwereld van primitief animis
In de goede rubberjaren bedroegen de staatsinkomsten (rech
uit opium en spiritualiën, in- en uitvoerrecht, hoofdelijke b
lastingen, verkoop van grond) ongeveer 400.000 dollars (1925)
de uitgaven ongeveer 300.000 dollar.
In 1925 bedroeg de import rond 850.000 doll; de uitvoer
2.000.000 dollars, voornamelijk door de toen gestegen rubber-
prijzen.
Interessant is de ruilhandel in het binnenland door middel
van tempajangs. De oorsprong van deze martavanen is onzeker.
kolen zijn van oordeel dat zij oorspronkelijk uit China zijn
importeerd, hetgeen echter volstrekt niet vaststaat. Deze "te
jangs" verraden in hun maleise naam hun bestemming. Zij zijn
gewijde grond, waarin het lichaam van elks beschermende heili
geest en oudere broeder begraven is. Van deze "tempa'jang" za
niemand scheiden. Eerst bij de dood kan hij in andere handen
overgaan en wordt hij dan ook verhandeld. Voor de geschiedenis
van de economie is hier het hoogst zeldzame verschijnsel nog
te nemen dat de primitieve maatschappij economie en godsdienst
nog in nauw verband tot elkander kent.

JOKO PRAMONO
TGL : 6-10-'15
PARAF : .....

PERPUSTA
DOUV